

OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Pavebudskap til fredsdagen, s. 1
Fred, rettferdighet og tilgivelse

Unni Klepper Joynt, s. 6
Fremskritt eller feiltrinn – embryoforskning og
terapeutisk kloning

Baby Johannessen, s. 13
Biskoper, Roma og lokale utfordringer

May-Lisbeth Myrhaug, s. 16
Fredsmøtet i Assisi

Biskop Gerhard Schwenzer, s. 19
Om egoisme, urettferdighet og intoleranse

Rønnaug Aaberg Andresen, s. 25
Hvem skal kirken verne om?

St. Olav anno 2002

Nytt år, ny årgang og nytt St. Olav. Men ikke nyere enn at årgangsabonnenter fremdeles skal kunne føle seg hjemme, og nyere abonnenter – de drypper inn! – raskt finne seg til rette. Vi har tygget en tid på ranken om forandringer: Sist bladet endret utseende og form var for 20 år siden, altså før 'vår' tid. Etter måneder med ideer og utkast, prøver og *pro et con*, hev vi oss ut i det: Ny utforming og ny skrifttype. Det siste først, det vil si aller først: Før alle overveielser enighet om at Herman Bongards blink av en logo, på forsiden siden 1982, var et uunnværlig signal om kvalitet som det gjaldt å følge opp, i form og innhold.

Så skrifttypen: Ikke lenger svært så nøkterne Times, men en vakrere skrift, synes vi, med aner tilbake til 1400-tallet. Tradisjon og fornyelse – god katolsk tankegang i det! Mer om det i førstkommande nummer.

Og utformingen? Det er ryddet og luftet i spaltene, myknet litt her og strammet til litt der, men ikke strengere enn at kjente trekk treffes igjen: Stoff med litt lengre pust først, det kortere etterhvert. Nyhetsstoff og presseklipp presenteres mer samlet, forøvrig intet nytt i bladets 113-årige historie. Og «Blikk på tiden» er flyttet inn i bladet, der spalten først dukket opp i 1954, signert fr. Candidus, alias pater Hallvard Rieber-Mohn o.p.

Litt mer orden og enkelhet i spaltene, altså, anno 2002, men ikke mer system enn at humor og sideblikk fremdeles får plass.

Ytre endringer til støtte for uendret oppdrag og ambisjon: å leve opp til det vi hevder å være – «katolsk tidsskrift for religion og kultur» Være et stykke katolsk presse som, tro mot arten, skal informere og rapportere, inspirere og kritisere, til tider endog provosere – til ytterligere ettertanke og eventuell nytenkning. Et blad åpent både for den innenkatolske samtale og for den mellomkirkelige og interreligiøse dialog, og, ikke minst, den større samfunnsdialog hvor, er vi overbevist om, katolsk tro og tanke og katolikkens syn på saken har noe viktig å gi. På alle disse områdene håper vi å bli bedre. Til hjelp her samt til støtte og styrke for bladet generelt er vi i ferd med å etablere et redaksjonsråd: De spurte har svart ja, navnene finnes blant øvrige redaksjonelle opplysninger på siste omslagsside. Vi kommer tilbake til saken.

En serie uventede kneiker i innspurten gjør at St. Olav kom sent i mål denne gang; men det er et spent og, synes vi, relativt spenstig blad som går inn i sin 114. årgang. Et tidsskrift uten flimmer og ståk, innstilt på å yte sitt til å holde samtalen om Gud og om mennesket levende her hjemme. Den trengs.

St. Olavs redaksjon

fred, rettferdighet og tilgivelse

BUDSKAP FRA PAVE JOHANNES PAUL II
TIL FREDSDAGEN 1. JANUAR 2002

«Ingen fred uten rettferdighet – ingen rettferdighet uten tilgivelse!» Det var kvintessensen i pave Johannes Paul IIs budskap til markeringen av den katolske kirkes 'Verdens fredsdag' 1. januar i år, et budskap til ettertanke og inspirasjon. Vi gjengir teksten i sin helhet, i Katolsk Informasjonstjenestes oversettelse.

1. Verdens fredsdag blir i år feiret i skyggen av de dramatiske hendelsene den 11. september. Den dagen ble det begått en grusom forbrytelse, da tusener av uskyldige mennesker av ulike etnisk bakgrunn ble drept i løpet av noen få timer. Siden da har mennesker over hele verden følt seg svært sårbare og fått ny frykt for fremtiden. Kirken møter dette sinnelag med å vitne om sitt håp, basert på den overbevisning at det onde, *mysterium iniquitatis*, ikke har det siste ord i menneskelige spørsmål. Historien om frelsen, slik den fortelles i Skriften, kaster klart lys over hele verdens historie og viser oss at menneskelige hendelser alltid følges av Guds nådefulle forsyn, som vet å berøre selv de mest forherdede hjerter og bringe god frukt selv fra det jordsmonn som synes fullstendig goldt.

Dette er det håp Kirken fremholder ved begynnelsen av året 2002: at en verden hvor det ondes makt nok en gang synes å ha fått overtaket, ved Guds nåde faktisk blir forvandlet til en verden hvor den edleste streben i menneskenes hjerter vil triumfere, en verden hvor sann fred vil herske.

Fred: et verk av rettferdighet og kjærlighet

2. Hendelsene nylig, inkludert de fryktelige drapene som nettopp er nevnt, får meg til å vende tilbake til et tema som ofte berører det dypeste i mitt hjerte når jeg minnes de historiske begivenhetene som har preget mitt liv, spesielt i ungdommen. Den enorme lidelsen hos folk og individer, også blant mine egne venner og bekjente, forårsaket av de nazistiske og kommu-

nistiske diktaturene, har aldri vært langt borte fra mine tanker og bønner. Jeg har ofte stanset opp for å reflektere over dette vedvarende spørsmålet: hvordan gjenskaper vi den moralske og sosiale orden som er utsatt for slik gruoppvekkende vold? Det er min faste overbevisning, igjen stadfestet av Skriftens åpenbaringer, at den ødelagte orden ikke kan gjenopprettes fullt ut uten ved å kombinere rettferdighet med tilgivelse. Bæresøylene for sann fred er rettferdighet og den form for kjærlighet som heter tilgivelse.

3. Hvordan kan vi, under de nåværende omstendigheter, tale om rettferdighet og tilgivelse som kilde og betingelse for fred? Vi kan og vi må gjøre det, uansett hvor vanskelig det måtte være, en vanskelighet som ofte skyldes den tanke at rettferdighet og tilgivelse ikke kan forenes. Men tilgivelse er det motsatte av fiendskap og hevn, ikke av rettferdighet. I virkeligheten er sann fred «rettferdighetens verk» (jf Jes 32,17). Som Det annet Vatikankonsil formulerte det: «Fred fødes av den orden som menneskesamfunnets guddommelige stifter har knyttet til sitt verk, og som menneskene i sin tørst etter stadig større rettferdighet uttrykker i handling» (Den pastorale konstitusjonen «Gaudium et Spes», 78). I mer enn 1500 år har Den katolske Kirke gjentatt den hellige Augustin av Hippos lære på dette punkt. Han minner oss om at den freden som kan og må bygges i denne verden, er en fred av den sanne orden, *tranquillitas ordinis*, en ordnet ro (jf «De Civitate Dei» 19,13).

Sann fred er derfor en frukt av rettferdighet, denne moralske dyd og rettslige garanti som sikrer full respekt for rettigheter og forpliktelser og en rettferdig fordeling av goder og byrder. Men fordi menneskelig rettferdighet alltid er skjør og ufullkommen, avhengig som den er av enkeltpersoners og gruppers begrensninger og egoisme, må den inkludere og så å si utfylles av den tilgivelse som leger og gjenoppbygger ødelagte menneskelige forbindelser fra grunnen av. Dette gjelder både i store og små forhold, på det personlige plan og i større sammenheng, selv på internasjonalt nivå. Tilgivelse står under ingen omstendigheter i motsetning til rettferdighet, som om det å tilgi skulle bety å overse behovet for å rette opp det gale som er gjort. Tilgivelsen er snarere rettferdighetens fylde, som leder til den ordnede ro som er langt mer enn et skjørt og midlertidig opphør av fiendtligheter, etter som den medfører en fullstendig helbredelse av

de sår som nager menneskenes hjerter. Rettferdighet og tilgivelse er begge nødvendige for en slik helbredelse.

Det er disse to dimensjoner ved freden jeg ønsker å utforske i dette budskapet. Årets fredsdag tilbyr hele menneskeheten, og spesielt nasjonenes ledere, en mulighet til å reflektere over behovet for rettferdighet og tilgivelse i forbindelse med de alvorlige problemene som fortsetter å hjemsøke verden, ikke minst det nye voldsnivå den organiserte terrorismen har innført.

Terrorismens realitet

4. Det er nettopp denne fred, en frukt av rettferdighet og tilgivelse, som i dag er under angrep fra den internasjonale terrorismen. I de senere år, spesielt siden slutten på den kalde krigen, har terrorismen utviklet seg til et avansert politisk, økonomisk og teknisk nettverk, som krysser landegrensene og omfatter hele verden. Velorganiserte terroristgrupper har tilgang til enorme økonomiske ressurser og kan utvikle vidtrekkende strategier, og de rammer uskyldige mennesker som ikke har noe å gjøre med de mål terroristene søker å oppnå.

Når terroristorganisasjoner bruker sine egne medlemmer som våpen rettet mot forsvarsløse og intetanende mennesker, viser de klart den dødsleingselen som driver dem. Terrorisme springer ut fra hat og frembringer isolasjon, mistillit og innestenging. Vold avler vold i en tragisk rekke som forbitrer generasjon etter generasjon: alle arver det hat som splittet dem som gikk forut for dem. Terrorisme er bygd på forakt for menneskelivet. Av denne grunn begår den ikke bare utålelige forbrytelser, men er selv en forbrytelse mot menneskeheten fordi den tyr til terror som politisk og militært våpen.

5. Det eksisterer derfor en rett til å forsvare seg mot terrorismen, men denne retten må som alltid utøves med respekt for moralske og rettslige begrensninger i valg av mål og midler. De skyldige må identifiseres med sikkerhet, siden kriminell straffeskyld alltid er personlig og ikke kan utvides til å omfatte den nasjon, etniske gruppe eller religion terroristene måtte tilhøre. Internasjonalt samarbeid i kampen mot terro-

Bæresøylene for sann fred er rettferdighet og den form for kjærlighet som er tilgivelse

ristaktiviteter må også inkludere modig og resolutt politisk, diplomatisk og økonomisk engasjement for å avhjelpe den undertrykkelse og marginalisering som letter terroristenes planer. Det er et faktum at rekrutteringen av terrorister er enklere der hvor rettigheter trampes på og urettferdighet tolereres over lang tid.

Likevel må det sterkt understrekes at den urettferdighet som eksisterer i verden, aldri kan brukes til å unnskyldte terrorhandlinger. Det må også påpekes at det fullstendige sammenbrudd av all orden som terrorismen søker å oppnå, fremfor alt rammer de utallige menn og kvinner som er minst i stand til å tåle et sammenbrudd i den internasjonale solidariteten, nemlig menneskene i utviklingslandene, som allerede lever på eksistensminimum, og som vil bli hardest rammet av globalt økonomisk og politisk kaos. Terroristenes påstand om at de handler på vegne av de fattige, er en åpenlys usannhet.

Du skal ikke slå i hjel i Guds navn!

6. De som dreper ved hjelp av terrorhandlinger, oppgir i virkeligheten håpet om menneskelighet, om liv, om fremtiden. Etter deres syn må alt hates og ødelegges. Terrorister mener at den sannheten de tror på, eller lidelsene de har gjennomgått, er så absolutte at det rettferdiggjør det å ødelegge til og med uskyldig liv. Terrorisme er ofte resultatet av den fanatiske fundamentalismen som springer frem av overbevisningen om at ens egen visjon av sannheten må påtvinges alle andre. Tvert imot kan sann-

heten, selv når den har blitt oppnådd - og dette kan bare skje på begrenset og ufullkommen vis - aldri påtvinges. Respekt for en persons samvittighet, hvor bildet av Gud selv reflekteres (Jf 1.Mos 1,26-27), betyr at vi bare kan tilby sannheten til andre, som så selv er ansvarlige for å ta imot den. Å prøve med voldelige midler å påtvinge andre det vi

Terrorisme er ofte resultatet av den fanatiske fundamentalismen som springer frem av overbevisningen om at ens egen visjon av sannheten må påtvinges alle andre

anser som sannheten, er en krenkelse av menneskelig verdighet, og i siste instans en forbrytelse mot Gud, hvis bilde den personen bærer. Av denne grunn er det som vanligvis kalles fun-

damentalisme, en holdning som fullstendig står i motsetning til tro på Gud. Terrorismen utbytter ikke bare mennesker, den utbytter Gud: den ender med å gjøre ham til et avgudsbilde til bruk for sine egne formål.

7. Følgelig må ingen religiøs leder tolerere terrorisme, langt mindre forkynne den. Det er en vanhelligelse av religionen å erklære seg som terrorist i Guds navn og gjøre vold på andre i hans navn. Terroristisk vold er uforenlig med å tro på Gud, menneskenes Skaper, som tar seg av mennesket og elsker det. Det er fullstendig uforenlig med å tro på Kristus vår Herre, som lærte sine disipler å be: «Forlat oss vår skyld, som vi òg forlater våre skyldnere» (Matt 6, 12).

I tråd med Jesu lære og eksempel mener kristne at å vise nåde, er å leve ut sannheten i våre liv; vi kan og må være nådige fordi nåde er blitt vist oss av en Gud som er kjærlighet (Jf 1.Joh 4,7-12). Den Gud som steg inn i historien for å frelse oss, og gjennom de dramatiske hendelsene på Langfredag forbereder seieren på Påskedag, er en Gud av nåde og tilgivelse (Jf Sal 103,3-4;10-13). Derfor sa Jesus til dem som kritiserte at han spiste med syndere: «Gå og lær hva dette betyr: 'Det er barmhjertighet jeg vil ha, ikke offer.' Jeg er ikke kommet for å kalle rettferdige, men syndere.» (Matt 9, 13). Jesu etterfølgere, døpt inn i hans frelsende død og oppstandelse, må alltid være menn og kvinner av nåde og tilgivelse.

Behovet for tilgivelse

8. Men hva betyr egentlig tilgivelse? Og hvorfor skal vi tilgi? En refleksjon over tilgivelse kan ikke unngå disse spørsmålene. Jeg vender tilbake til det jeg skrev i mitt Budskap til Verdens fredsdag i 1997 («Gi tilgivelse og motta fred») og bekrefter at tilgivelse bor i menneskenes hjarter før den blir en sosial realitet. Bare i den grad en tilgivelsens etikk og kultur blir fremherskende, kan vi håpe på en tilgivelsens «politikk», uttrykt i samfunnets holdninger og lover, slik at rettferdigheten gjennom dem kan anta en mer menneskelig karakter.

Tilgivelse er fremfor alt et personlig valg, en hjertets beslutning om å gå imot det naturlige instinktet til å gjengjelde ondt med ondt. Målestokken for en slik beslutning er Guds kjærlighet, som trekker oss til ham til tross for vår synd. Den har et perfekt eksempel i Kristi tilgivelse da han ba på korset: «Far, tilgi dem, for de vet ikke hva de gjør» (Luk 23,34).

Tilgivelse har derfor guddommelig opphav og kjennetegn. Dette betyr ikke at dens karakter ikke også kan fattes i lys av menneskelig fornuft, og det i første rekke på basis av hva mennesker opplever når de handler galt. De erfarer sin menneskelige svakhet, og de ønsker at andre behandler dem overbærende. Hvorfor ikke gjøre mot andre det vi ønsker at de skal gjøre mot oss? Alle mennesker nærer et håp om å kunne starte helt på nytt og ikke for alltid være innestengt i sine egne feiltrinn og skyld. De ønsker alle å løfte øynene mot fremtiden og oppdage nye muligheter for tillit og engasjement.

9. Tilgivelse er derfor, som en fullt ut menneskelig handling, fremfor alt et personlig initiativ. Men enkeltmennesker er grunnleggende sosiale vesener, plassert innenfor et mønster av relasjoner som de uttrykker seg gjennom, på godt og ondt. Følgelig har også samfunnet et absolutt behov for tilgivelse. Familier, grupper, samfunn, stater og det internasjonale samfunn selv trenger tilgivelse for å kunne fornye bånd som er brutt, komme seg ut av sterile situasjoner av gjensidig fordømmelse og overvinne fristelsen til nådeløst å gjøre det verre for andre. Evnen til å tilgi er selve grunnlaget for ideen om et fremtidig samfunn preget av rettferdighet og solidaritet.

For å sette tingene i relieff: Det ikke å tilgi, spesielt når det fører til forlengelse av konflikter, er særdeles dyrt, omsatt til menneskelig utvikling. Ressursene brukes til våpen i stedet for til utvikling, fred og rettferdighet. Hvilke lidelser som påføres menneskeheten på grunn av mangel på tilgivelse! Fred er viktig for utvikling, men sann fred muliggjøres bare gjennom tilgivelse.

Tilgivelse er veien

10. Tilgivelse er ikke et forslag som umiddelbart kan forstås eller lett bli akseptert; på mange måter er det et paradoksalt budskap. Tilgivelse innebærer i virkeligheten alltid et tilsynelatende kortsiktig tap for å oppnå en virkelig langsiktig seier. Med volden forholder det seg motsatt ettersom den gir en tilsynelatende kortsiktig seier, men i virkeligheten innebærer et reelt og varig tap. Tilgivelse kan synes som svakhet, men det krever stor åndelig styrke og moralsk mot både å gi den og ta imot den. Det kan synes som en måte å forminske oss, men i virkeligheten leder den oss til en helere og rikere menneske-

het, mer strålende av Skaperens glans.

Mitt embete i Evangeliets tjeneste pålegger meg, og gir meg samtidig styrke, til å insistere på nødvendigheten av tilgivelse. Jeg gjør dette igjen i dag i håp om å tilskynde seriøs og moden ettertanke over dette temaet, med utsikt til en vidtrekkende fornyelse av den menneskelige ånd i enkeltmenneskers hjerter og mellom verdens folk.

11. Når vi reflekterer over tilgivelse, vender vårt sinn seg naturlig til visse konfliktsituasjoner som stadig gir næring til et dypt og splittende hat og en tilsynelatende ustoppelig rekke av personlige og kollektive tragedier. Jeg viser spesielt til det som skjer i Det hellige Land, dette velsignede sted for Guds møte med menneskene, hvor Jesus, Fredsfyrsten, levde, døde og sto opp fra de døde.

Den nåværende urolige internasjonale situasjonen tilskynder en mer intens oppfordring til å løse den konflikten mellom arabere og israelere som nå har pågått i mer enn femti år gjennom skiftende faser med større eller mindre spenning. Den stadige tilflukt til terrorhandlinger og krig, som forverrer situasjonen og minsker håpet hos alle parter, må en gang for alle vike plassen for en forhandlingsløsning. Alle parters rettigheter og krav kan tas hensyn til og balanseres på en rettferdig måte, hvis og når det finnes vilje til å la rettferdighet og forsoning seire. Nok en gang henstiller jeg til de elskede folkeslag i Det hellige Land om å arbeide for en ny æra av gjensidig respekt og konstruktiv enhet.

...tilgivelse bor i menneskenes hjerter for den blir en sosial realitet.

Interreligiøs forståelse og samarbeid

12. I hele denne innsatsen har religiøse ledere et tungt ansvar. De ulike kristne konfesjonene og verdens store religioner må arbeide sammen for å eliminere de sosiale og kulturelle årsakene til terrorismen. De kan gjøre dette ved å forkynne den menneskelige persons storhet og verdighet, og ved å spre en klarere forståelse av den menneskelige families enhet. Dette er et særskilt område for økumenisk og interreligiøs dialog og samarbeid, en presserende tjeneste som religionen kan yte for verdensfreden.

Spesielt er jeg overbevist om at jødiske, krist-

ne og islamske religiøse ledere nå må gå i bresjen i den offentlige fordømmelse av terrorismen og når det gjelder å frata terrorister enhver form for religiøs og moralsk legitimitet.

13. Ved å bære frem et felles vitnesbyrd om den sannhet at overlatt mord på ukjente er et alvorlig onde, alltid, over alt og uten unntak, vil verdens religiøse ledere bidra til å forme den moralsk riktige offentlige mening, som er essensiell for å bygge et internasjonalt sivilt samfunn som er i stand til å sørge for en ordnet ro i rettferdighet og frihet.

Gjennom et slikt engasjement kan de ulike religionene virkelig

Ingen fred uten rettferdighet, ingen rettferdighet uten tilgivelse; det er mitt budskap både til troende og ikke-troende

fremme den tilgivelsens vei som åpner for gjensidig forståelse, respekt og tillit. Den hjelpen religionene kan gi til freden og mot terrorismen, består nettopp i at de forkynner tilgivelse, for de som tilgir og søker tilgivelse, vet at det finnes

en høyere Sannhet, og at de, ved å akseptere den Sannheten, kan overskride seg selv.

Bønn for fred

14. Nettopp av den grunn er bønn om fred ikke noe underordnet i arbeidet for fred. Den er en del av selve det å bygge en fred hvor orden, rettferdighet og frihet råder. Å be for fred, er å åpne menneskehjertet for Guds kraft til å fornye alle ting. Med sin nådes livgivende kraft kan Gud skape åpninger for fred der det bare synes å være hindre og stengsler; han kan styrke og øke den menneskelige families solidaritet til tross for vår endeløse historie av splittelse og konflikt. Å be for fred er å be for rettferdighet, for en rett ordning av forholdene innen og blant nasjoner og folk. Det er å be for frihet, spesielt for religionsfrihet som er en grunnleggende menneskelig og sivil rettighet for hvert individ. Å be for fred er å søke Guds tilgivelse og bønnfalle om mot til å tilgi våre skyldnere.

Av alle disse grunner har jeg invitert representanter for verdens religioner til å komme til Assisi, den hellige Frans' by, den 24. januar 2002 for å be om fred. Ved å gjøre det vil vi vise at genuin religiøs tro er en uuttømmelig kilde til gjensidig respekt og harmoni mellom folkeslag, den er virkelig den viktigste motgift mot vold og konflikt. I denne tid av stor lidelse trenger den menneskelige familie å bli minnet om våre usvikelige grunner til håp. Det er nettopp dette håpet vi akter å forkynne i Assisi, idet vi, med de vakre ordene som tilskrives den hellige Frans selv, ber den allmektige Gud om å gjøre hver enkelt av oss til et redskap for hans fred.

15. *Ingen fred uten rettferdighet, ingen rettferdighet uten tilgivelse.* Det er det budskapet jeg har til både troende og ikke-troende, til alle menn og kvinner av god vilje som er opptatt av den menneskelige families beste og dens fremtid.

Ingen fred uten rettferdighet, ingen rettferdighet uten tilgivelse. Det er det jeg ønsker å si til dem som er ansvarlige for fremtiden til det menneskelige samfunn, idet jeg inntrengende ber dem om at de, i sine viktige og vanskelige avgjørelser, lar seg veilede av lyset fra menneskenes sanne gode og alltid har det felles beste for øye.

Ingen fred uten rettferdighet, ingen rettferdighet uten tilgivelse. Jeg vil aldri bli lei av å gjenta denne advarselen til dem som av en eller annen grunn nærer følelser av hat, ønske om hevn eller vilje til å ødelegge.

Måtte på denne Verdens fredsdag en enda mer intens bønn stige fra alle troendes hjerter for ofrene for terrorisme, for deres familier som er så tragisk rammet, for alle mennesker som fortsatt er såret og rystet av terrorisme og krig. Måtte lyset fra våre bønner rekke ut endog til dem som alvorlig krenker Gud og mennesker ved disse nådeløse handlingene, slik at de må skue inn i sine hjerter, se det onde i det de gjør, gi avkall på alle voldelige intensjoner og søke tilgivelse. Måtte hele den menneskelige familie i disse urolige tider finne sann og varig fred, en frukt av foreningen av rettferdighet og nåde!

fremskritt eller feiltrinn?

OM EMBRYOFORSKNING OG TERAPEUTISK KLONING
AV UNNI KLEPPER JOYNT

Sterke reaksjoner fra mange hold da det private selskapet Advanced Cell Technology i Massachusetts, USA, den 25. november i fjor meldte at det var lyktes å klonet et menneskeliv. Direkte overraskende var dette bioteknologiske 'for første gang' ikke: Siden skotske forskere i 1996 presenterte den klonede sauene Dolly, har kloning av menneskelig liv nærmest ligget i luften. I august i fjor forkynnte den omstridte italienske legen Severino Antinori under stort medieoppbud at han og hans medarbeidere aktet å fremstille et klonet menneske, innen årets slutt.

Det ble Advanced Cell Technology (ACT) som vant racet. Men, understrekes det: ACTs ærend er ikke som Antinoris «reproduktiv kloning», men «terapeutisk kloning» d.v.s. kloning som ledd i jakten på stamceller til, håper man, stor gevinst for medisinsk forskning på i dag uheldbrelige sykdommer som diabetes, Parkinsons og Alzheimer.

Realiteter og reaksjoner

Her skal det dreie seg om realitetene bak ACTs nyhetsmelding, om reaksjoner på den og om katolsk syn på kloning og forskning på embryoer generelt. Og om hvilken vei vinden blåser under jakten på stamceller. Under det hele ligger spørsmålene: Hva er mennesket? Og hvorfor er mennesket? Og - høyaktuelt i den bioteknologiske debatt: Når er mennesket ikke menneske?

Men først kort om stamceller. Pluripotente stamceller – og her siterer vi Ole Johan Borge i nr. 4-2001 av Bioteknologinemndas blad «GENialt» – «er celler som teoretisk kan gi opphav til alle celletyper hos et født individ (-) Pluripotente stamceller fra et menneske ble første gang rapportert isolert i 1998 fra blastocyster dannet i laboratoriet fra befruktede egg og aborterte fostre». Stamceller fra blastocyster og fostre har trolig et større utviklingspotensial (kan bli til flere celletyper) enn stamceller som isoleres fra fødte menneske, såkalte adulte stamceller. Men, som professor Torleiv O. Rognum, tidligere leder av Bioteknologinemnda, nylig påpekte i «Inter Medicos» (nr. 2/3-01), tidskrift for medisinsk etikk utgitt i samarbeid med Kristelig Medisinerkrets i Oslo: Selv om de adulte stamcellene ikke er «pluripotente» og kan bli til alle typer kroppsdel, viser ny forskning «at stadig flere transformasjoner er mulige (-)

Ved å satse på de adulte stamcellene, vil man unngå det etiske problemet det er å skape et kloningsembryo, som så må destrueres for å tjene til behandling.»

Nok en professoruttalelse i samme retning: «Vi er nå kommet så langt når det gjelder adulte stamceller at det er unødvendig å fortsette med forskning på embryoceller,» sa David Prentice, professor i 'Life Science' ved Indiana State University, i et intervju med Financial Times i sommer, ifølge Catholic Herald (10/8-01).

Hva dreiet det som ACT kalte «et gjennombrudd» seg om? «ACT hadde,» skriver Ole Johan Borge i ovenfor nevnte artikkel, «brukt to forskjellige metoder som teoretisk kan brukes til å lage pluripotente stamceller genetisk lik pasientens egne celler: terapeutisk kloning (d.v.s. kjerneoverføring av arvemateriale fra en vanlig kroppscelle til et ubefruktet egg, en metode

også Dolly-kloneren Wilmut benyttet), og såkalt 'partogenese eller jomfrufødsel', d.v.s. at man prøver å få ubefruktede eggceller til å danne en blastocyst uten kjerneoverføring eller befruktning ved sædcelle, en metode, som tidligere bare er vist hos enkelte laverestående arter».

«Ingen av de forsøkene ATC presenterte var vellykket i den forstand at de fikk dannet normale blastocyster

eller viste vellykket isolering av stamceller,» skriver Ole Johan Borge videre. Han antar at «kommerielle interesser, knyttet til patentretter o.l.» trolig har spilt en sentral rolle i den velregiserte publiseringen før jul av det han kaller «disse høyst preliminnære resultater». Ronald Green, direktør for Dartmouth College og leder for ACTs etikkutvalg, sier, ifølge The Tablet (1. des.-01) at ATCs kloning representerer «en ny type biologisk enhet», som «ikke har krav på samme respekt som en organisme som er resultat av befruktning av en eggcelle». I et intervju med avisen Frankfurter Allgemeine sier Green at offentliggjøringen den 25. november skjedde fordi «vi ikke ønsker å drive på i hemmelige

laboratorier» på et felt «hvor forskningen selvsagt vil fortsette», og hvor det er viktig at man «vet hva man gjør». Han advarer imidlertid mot reproduktiv kloning på det nåværende tidspunkt, men er overbevist om at «dagen kommer da man kloner en baby». (I parentes bemerket: I fjor vår kom Dolly-kloneren Ian Wilmut sammen med genetikerkollega Rudolf Jaenish ved det meget velrenommerte Massachusetts Institute of Technology med en sterk appell i tidsskriftet «Science» (28. mars-01): «Klon ikke mennesker! Det er farlig og uansvarlig!»)

Uansett motiver og «forskningsgjennombrudd» eller kun «foreløpige resultater»: I etisk perspektiv tør det være riktig å tale om grenseoverskridning, nemlig fremstilling av menneskelig liv ene og alene for forskningsøyemed og senere 'destruering', fagspråk for 'ødeleggelse'.

Og her er vi ved reaksjonene. Her hjemme sa leder for Bioteknologinemnda, Werner Christie, til Vårt Land den 27. november at det, ut fra hva man hadde fått vite fra ACT, foreløpig var «for uavklart til at vi kan seia at det er ein positiv utvikling». Men han var «uroleg» over at dette gjennombruddet «skjer i privat sektor i eit land der dette ikkje er lovregulert», og hvor det ikke finnes noen garanti for «hvordan kunnskapen vil bli brukt i eit etisk og legalt ingenmannsland».

«Politiske og religiøse ledere verden over har reagert med forferdelse på nyheten om at forskere i USA har skapt verdens første klonede menneskelige embryo,» noterte The Tablet (1.12-01). For å begynne i ACTs eget land: President Bush sa at Amerika som samfunn «ikke må fremstille liv for så å ødelegge det». Biskop Wilton D. Gregory, nyvalgt og første afro-amerikanske formann i den amerikanske bispekonferanse, kalte kloning en krenkelse «av de grunnleggende etiske og moralske normer» og oppfordret senatet til umiddelbar handling. Etter planen skal senatet behandle «Human Cloning Prohibition Act» i februar-mars i år - et flertall på 265 mot 162 gikk inn for loven ved avstemningen i representantenes hus i september i fjor. Meningene er ellers delte blant andre religiøse ledere i USA: Landets største protestantiske gruppering, The Southern Baptist Convention, som president Bush selv tilhører, oppfordrer til forskningsforbud, og Den russisk-ortodokse kirke i USA sier ødeleggelse av embryoer er ensbetydende med mord. USAs presbyterianske kirke mener terapeutisk kloning

I etisk perspektiv tør det være riktig å tale om grenseoverskridning, nemlig fremstilling av menneskelig liv ene og alene for forskningsøyemed og senere 'destruering', fagspråk for 'ødeleggelse'

kan være medisinsk forsvarlig, men avviser reproduktiv kloning.

Den tyske legeföreningen sier at ACTs eksperimenter er uetiske og viser en skremmende mangel på respekt for menneskelig liv, og foreningen oppfordrer til en internasjonal avtale som forbyr kloning av embryoer. Og Den tyske bispekonferansen kaller kloning «en alvorlig krenkelse av menneskeverdet», og fordømmer denne «fullstendig nytteorienterte holdning til menneskelige vesener».

Vatikanets reaksjon? Allerede da Englands parlament i fjor vinter vedtok å tillate terapeutisk kloning, uttalte Vatikanets bioetikker-ekspert, biskop Elio Sgreghia, at han håpet medisinsk personell og forskere av samvittighetsgrunner ville danne en motbevegelse mot kloning i jakten på stamceller, på linje med motstanden mot abort (cf. St. Olav 1:2-01). Han minnet om den katolske kirkes standpunkt: Det er moralsk forkastelig å drepe et embryo for å redde et annet menneskeliv. Ikke uventet at Vatikanets pressekontor reagerte på ACTs «gjennombrudd» med en klar fordømmelse og understrekning av «det moralske alvor» i situasjonen.

Katolsk lære

Når den katolske kirke skarpt avviser enhver form for kunstig 'fremstilling' og 'bruk' av spirende liv, støtter den seg på en solid og konsekvent argumentasjon. De offisielle katolske reaksjoner på ACTs kloning reflekterer stort sett det som er blitt påpekt, understreket og advart mot tidligere. Det kan derfor være nyttig å trekke frem noe av det her.

Omsorg for livet, fra den spedeste begynnelse til naturlig død, har lenge vært et sentralt punkt på nåværende paves dagsorden. Og allerede tidlig i sitt pontifikat skjønnte han at bioetikken kom til å stille menneskeheten overfor store etiske utfordringer. I en «Instruks» fra Troskongregasjonen fra 1987 heter det bl.a. at «ethvert menneskelig liv har krav på å bli akttet som person fra første livsøyeblikk (som embryo)». Og hva angår genteknologi, gjentar instruksjonen at ethvert menneskelig embryo, uansett om det er levedyktig eller ei, skal aktes som person, og at det er moralsk forkastelig å bruke det til medisinsk forskning.

I februar 1994 grunnla Johannes Paul II «Det pavelige akademi for livet», en gruppe

internasjonalt anerkjente fagfolk fra en rekke felter, et utvalg som både fungerer som diskusjonsforum og som rådgivende organ for paven. Og, det ligger i sakens natur, som en slags verdensomspennende lobby for katolsk syn og overbevisning hva menneskeverd og menneskerettigheter angår, overbevisninger utledet av århundrelang erfaring og ditto teologisk ettertanke ut fra Bibel og naturrett.

Det er pavens og den katolske kirkes faste overbevisning at alle den moderne vitenskaps landevinninger - og de er mange og store! - i siste instans må vurderes opp mot i hvilken grad de virkelig står i livets tjeneste samt er til enkeltindividets beste. Den vitenskapelige suksess stiller oss stadig på nytt overfor spørsmålet: Er det teknisk mulige også etisk forsvarlig? Den katolske kirke er ikke alene om å si at her er ingen automatikk, men den er klart mer restriktiv og reservert enn mange andre instanser overfor de sider ved de bioteknologiske ferdigheter som synes å svekke den absolutte respekt for menneskelig liv og for individet som kirken ser seg kalt til å forsvare.

Offisiell katolsk lære sier som kjent nei til prøverørsbefruktning, ikke ut fra generell fremskrittsskepsis eller mangel på medfølelse med ufrivillig barnløse ektepar, men ut fra det encyklikaen *Humane vitae* (1968) kaller «kjønnsaktens biologiske integritet», som ikke tillater noen form for manipulering med kjærlighetsakten. I 1968 dreide det seg om kunstig prevensjon, i encyklikaen *Evangelium vitae* (1995) om prøverørsbefruktning:

«De ulike teknikker for kunstig reproduksjon som synes å stå i livets tjeneste, og som ofte brukes nettopp med dette for øye, åpner faktisk døren for nye trusler mot livet,» skriver paven. «Rent bortsett fra at disse teknik-

kene er moralsk uakseptable fordi de skiller forplantningen fra den fulle menneskelige kontekst, nemlig den ekteskapelige akt, er også risikoen for at det skal gå galt høy. Det gjelder ikke bare selve befruktningen, men også embryoets videre utvikling hvor dødsrisikoen er høy. Dertil kommer at antall embryoer som fremstilles, ofte er større enn det som trengs for implantering i kvinnens livmor, og disse såkalte 'ekstra-

Er det teknisk mulige også etisk forsvarlig? Den katolske kirke er ikke alene om å si at her er ingen automatikk...

embyoene' blir så ødelagt eller brukt til forskning, en forskning som under dekke av vitenskapelig eller medisinsk fremskritt, rett og slett reduserer menneskelig liv til 'biologisk materiale' som man kan bruke etter forgodtbefinnende.»

Her foregripes dagens diskusjon og dilemma: Hvorfor ikke bruke slike 'ekstra-embryoer' i jakten på stamceller, så kommer de i det minste til nytte? Det må da være bedre enn å kaste dem? I 1999 f.eks. ble 793 befruktete egg kastet i norske prøverørslaboratorier. «Med det enorme potensial både forskningsmessig og terapeutisk må det være lov å legge en moderat nytteetikk til grunn for en anbefaling om grønt lys for videre stamcelleforskning (på embryoer)» skrev Dag O. Hessen, professor i biologi ved Universitet i Oslo, i Aftenposten i høst. «Det sentrale problem er her som i abortdebatten: «Når blir celler liv, og når blir livet et individ?» Først når celledifferensieringen er begynt, er «teknisk... individet i ferd med å dannes».

Her vil katolsk lære protestere: «Menneskelige embryoer som er blitt til ved prøverørsbefruktning, er å anse som menneskelige skapninger og rettskraftige vesener,» heter det i instruksjonen fra 1987. Synspunktet gjentas i «Donum vitae». Disse embryoenes «verdighet og rett til liv gjelder fra første livsøyeblikk av. Og det strider mot de etiske grunnprinsipper å fremstille menneskelige embryoer med tanke på

misbruk, det vil si at de blir produsert som 'biologisk materiale' som står til fri avbenyttelse».

Nok et sitat, men av nyere dato. Under samtalen mellom president Bush og pave Johannes Paul II i

Den katolske kirke ser med stor interesse på muligheten for å fremstille adulte stamceller

Castelgandolfo sist sommer, tok sistnevnte opp spørsmålet om forskning på tiloversblevne embryoer, en sak hvor presidenten var under sterkt press bl.a. fra forskningshold. Paven, som i sin tale gikk sterkt inn for en «solidarisk globalisering» med vekt på respekt for menneskeverdet, minnet om at «den mest grunnleggende menneskeretten er selve retten til liv». Han advarte mot den «tragiske forrælse av samvitigheten» som fører til «stilltiende godtagelse» ikke bare av abort, men etterhvert av «lignende onder som eutanasi, spebarnsdrap og, av nyeste

dato, propaganda for å skape menneskelige embryoer beregnet på forskning og senere ødeleggelse». Som kjent sa president Bush, som hadde forsikret paven om at han ville legge seg hans ord på sinne, etter hjemkomsten ja til bruk av statlige midler til forskning på allerede eksisterende embryoer, men nei til direkte produksjon av embryoer i forskningsøyemed. Et kompromiss i klassen «moderate nytteetikk», som avslører hvor langt den private og nærmest uregulerte forskningen i USA tydeligvis er kommet, og hvor tungt de økonomiske argumenter veier. Det gjelder å henge med ellers går gevinsten – og den tør bli stor i form av medisiner og patenter – til andre!

«Moralsk uakseptabel» var kommentaren fra biskop Joseph Fiorenza, formann i Den amerikanske bispekonferansen, til Bushs avgjørelse. «Uansett hvilke argumenter og kvalifikasjoner man søker å underbygge en slik avgjørelse med, gjenstår det faktum at vår regjering nå tillater nasjonens forskningsindustri å fremme mangel på respekt for menneskelig liv.»

En avsluttende understrekning: Det ligger ikke forskningsangst eller mangel på medfølelse bak den katolske kirkes nei til terapeutisk kloning og embryonal stamcelleforskning. Som tidligere nevnte bioetikkeksperter Elio Sgreccia har minnet om ved flere anledninger: Den katolske kirke ser med stor interesse på muligheten for å fremstille adulte stamceller, og den har intet imot geneterapi som sådan, eller – for å ta med det også – å stille organer til disposisjon for transplantasjon. Sistnevnte er til og med tegn på nestekjærlighet, ifølge Sgreccia (cf. St. Olav 1:2-01).

Loven og stemningen her hjemme

Gjeldende Lov om medisinsk bioteknologi (vedtatt 1994) forbyr teknikker som sikter på å fremstille arvemessig like individer, altså kloning av individer, og den forbyr også forskning på befruktete egg. Det innebærer at både terapeutisk kloning og fremstilling av embryonale stamceller ved bruk av overtallige befruktete egg, er i strid med norsk lov. Til våren skal Stortinget antakelig ta stilling til evt. revisjon av Bioteknologiloven. Rask revisjon ble forutsett allerede da loven ble vedtatt. Man skjønte at utviklingen ville gå fort.

Hvor står norske lovgivere og norsk opinion i dag? «Forskerne presser på, og politikerne er på

glid,» stod det å lese i St. Olav sist høst (nr. 9-01) i et nyhetsoppslag om «forskning på spirende liv». I februar i fjor gikk et knapt flertall i Bioteknologinemnda (oppnevnt av regjeringen Stoltenberg i juli 2000) inn for å tillate både forskning på befruktete egg og terapeutisk kloning. Forrige helseminister, Tore Tønne, gikk (i Ot.prp. nr. 77 om endringer i transplantasjonsloven) inn for at celler og vev av aborterte fostre (provosert abort) skulle kunne brukes til forskning, og på vårparten i fjor gikk et Stortingsflertall inn for å åpne for forskning på aborterte fostre.

Hva med opinionen? Om votum fra det panel av 15 utvalgte legfolk som Bioteknologinemnda og Teknologirådet hadde kalt sammen i slutten av november i fjor, er representativt for stemningen i folket forøvrig, ser bildet slik ut: Et flertall sier nei til kloning av menneskelig liv i jakten på stamceller fordi slikt strider mot deres etiske overbevisning; et enstemmig ja til forskning på tiloversblevne befruktete egg; ja også til det flertallet på Stortinget alt har vedtatt, nemlig å åpne for forskning på stamceller fra aborterte fostre.

Tilfeldigvis – i den grad ting overhodet er tilfeldige i denne verden – kom kloningsmeldingen fra ACT mens panelet, etter ekspertforedrag og debatt, var i innspurten med sitt sluttdokument, en dramatisk understrekning av det brennaktuelle ved saken.

Signalene fra den nye regjeringen Bondevik om ACT-forsøkene er klare og kom rett før legpanelet overleverte sin erklæring: Helseminister Dagfinn Høybråten og regjeringspartiene avviser kloning og forskning på spirende liv i jakten på stamceller. Sosialistisk Venstreparti er i vippeposisjon i denne saken etter at AP og FrP mistet flertallet. SV's Olav Gunnar Ballo har markert seg sterkt i bioteknologidebatten i det siste, og han deltok på ekspertensiden på legfolk-konferansen. Ekspertenes oppgave var bl.a å svare på skriftlig innleverte spørsmål fra legfolket. Legen Ballo deler ikke legfolkets ja til forskning på overtallige egg etter prøverørsbehandling. Han sier til avisen Vårt Land at konferansen har styrket hans overbevisning om det uetiske ved slik forskning, og at han vil argumentere for dette synet overfor SVs stortingsgruppe. Dersom partiet følger Ballo når saken tas opp til våren, ligger det an til flertall i Stortinget for å avvise terapeutisk kloning og embryoforskning.

Tre stemmer fra ekspertgruppen:

Teologen *Beate Indrebø Hovland*, som underviser i etikk ved Høgskolen for diakoni og sykepleie, var blant ekspertene som var innkalt for å orientere legkonferansen ut fra sine fagfelt. Hun fant det «mer og mer meningsløst å hevde at befruktete egg er akkurat like mye menneskelig... som fødte mennesker», og mente at «et foster blir tilkjent gradvis status som menneske jo mer likt det blir mennesker vi identifiserer oss med». Hun så ikke større problemer med stamceller fra aborterte fostre og befruktete egg som er blitt til overs enn bruk av organer fra døde personer.

En annen av ekspertene, *Torleiv O. Rognum*, professor ved Rettsmedisinsk Institutt og tidligere formann i Bioteknologinemnda, delte ikke dette synspunkt. Han mener fosteret må tilkjennes fullt menneskeverd helt fra unnfangelsen, og sier han bygger sitt syn på «biologisk kunnskap og på et kristent menneskesyn». Forestillingen om gradert menneskeverd for fosteret (slik det f.eks. ligger innbakt i gjeldende norske abortlov. red. anmrk.) «bygger på foreldet biologisk kunnskap» og «på en tenkning om at menneskespiren kan være til nytte», mener Rognum. Man fortrenger «at denne spiren er noe langt mer enn en celle».

Filosofiprofessor *Knut Erik Tranøy* ved Universitetet i Oslo mente det var uråd å fremsette et standpunkt i stamcelledebatten med krav på å være etisk gjeldende for alle. «Det hadde gledet meg,» sa Tranøy, «om også 'stamcelleabsolutister' kunne gi signaler om at også de kjenner tvil.»
(*Fra Vårt Land*)

Hvilken vei blåser vinden andre steder?

Det kan være interessant å se nærmere på debatten i Tyskland, et land der tukling med menneskeliv og arveanlegg av historiske grunner er et ekstra belastet emne, og hvor grunnloven av 1949 understreker at statens viktigste oppgave er å verne alt menneskeliv. Tysk lov pr. i dag er av de mest tilbakeholdne når det gjelder manipulering med menneskelige embryoer, og den forbyr nedfrysning av overtallige befruktete egg

etter prøverørsbefruktning. Forbundsdagen sa sommeren 2000 nei til terapeutisk kloning. Nå presses det på bl.a. for import av embryoer til forskningen. Forbundsdagen skal etter planen ta stilling til sakene i slutten av januar. En «enquete»-kommisjon oppnevnt av Forbunds- dagen kom nylig, med 26 mot 12 stemmer, frem til at «bruk av menneskelige embryoer i forskningsøyemed – også om denne forskningen skulle finne sted utenlands – ikke er etisk forsvarlig og heller ikke tilstrekkelig vitenskapelig begrunnet». Kommisjonen oppfordrer både regjering og Forbunds- dag til å «gjøre alt som overhodet er mulig for å forhindre import av menneskelige embryonale stamceller».

Det tyske forskerforbundet, DFG, mener derimot at import av og forskning på embryoer ikke bare er etisk forsvarlig, men faktisk «påkrevet» i dagens situasjon. Altså en slags plikt til forskning. (I parentes bemerket: Prøverørslagen Antinori sier det er «en menneskerett» å bruke

kloning til å produsere barn for barnløse ektepar.) DFGs synspunkter er i tråd med den tyske forskningsministerens ord nylig: «Vi ikke må forspille helbredelsessjanser».

Helbredelse og helse til enhver pris, om det så skal koste liv?

Helbredelse og helse til enhver pris, om det så skal koste liv? spør en kommentator i den økumenisk funderte avisen Rheinischer Merkur. Og lister opp tre innvendinger mot DFGs rapport, som tør interessere også norske lesere: Nyeste forskning på adulte stamceller viser uventet gode resultater; argumentet om at skal man kunne hevde seg innen forskningen, må man ta embryoforbruk med på kjøpet, holder ikke; rapporten støtter seg i for høy grad på rent biologiske og juridiske argumenter.

I Frankrike har Lionel Jospin uttalt seg positivt om terapeutisk kloning, mens landets Etikkråd går imot. Også der står saken på lovgivernes dagsorden med det første.

Et bredt spekter av Australias religiøse ledere har oppfordret landets føderale myndigheter og myndighetene i delstater og territorier til å forby alle former for menneskelig kloning. I stedet for å bruke stamceller fra klonede embryoer, slik regjeringen i delstaten New South Wales foreslår, bør det satses på å fremme forskning som bruker stamceller fra voksne individer, lyder oppfordringen til landets politikere.

Andre toner i England: Allerede for et års tid siden sa det engelske parlamentet ja til terapeutisk kloning og forskning på embryoer. Og i Sverige, på lederplass innen stamcelleforskningen, vil Kristdemokratarne, søsterparti til vårt hjemlige KrF, åpne for forskning på spirende liv som er «blitt til overs». Dersom Riksdagen sier ja til de nye etiske retningslinjene Vetenskapsrådet foreslo rett før jul, går svensk forskning på arveanlegg og celler inn i en ny fase hvor både forskning på spirende liv og terapeutisk kloning blir tillatt.

Jødiske og islamske stemmer

Ifølge Myriam Z. Wahrman, professor i biologi ved William Paterson University i New Jersey, godkjenner rabbinere generelt forskning på overtallige embryoer fra prøverørsbehandling, til tross for at jødedommen står fast på alt menneskelig livs ukrenkelighet. Man beroper seg bl.a. Talmud hvor et embryo som er mindre enn 40 dager, anses som 'kun vann', og at et «pre-embryo» som ikke er plantet inn i en kvinnes livmor, kun er et potensielt menneske. Dertil kommer at adskillige innskrenkninger og forbud kan settes til side ut fra det jødiske bioetiske prinsipp om bevaring av liv og ordene i 2. Mosebok 21,19 om å «lege» og «gjøre frisk igjen», skriver Wahrman i Rheinischer Merkur (nr. 49-2001). «Forskning på embryonale stamceller kan følgelig rettferdiggjøres dersom de har terapeutisk virkning og brukes for å redde livet til et menneske, selv om det innebærer at et menneskelig embryo derved ødelegges.» Rabbiner Richard Address, bioetikkoordinator for Union of American Hebrew Congregations, understreker samme syn: at «ifølge jødisk tolkning er det å redde liv, det fremste ansvar».

På islamsk hold er man, i den grad man har uttalt seg, «overveiende kritisk både til kloning og andre sider ved biomedisinen,» skriver Wolfgang Thielmann i RM. «Islam, som i tidligere nytid ikke bare på medisinsens område var den kristne verden overlegen, er heller tilbakeholden straks bioteknologien dreier seg om mennesker.» Han viser til at Det internasjonale islamske selskap for medisinsk forskning (med base i Kuwait) hevder at menneskelig liv er «hellig i alle dets faser, inklusive embryo-stadiet og fosteret i mors liv». Fra enkelte islamske forskere i vestlige land begynner man imidlertid å høre andre toner. Aziz Sachedina, professor i islamske studier ved University of Virginia i USA,

mener kloning er forenlig med islam. Mennesket er Guds partner i skaperakten, sier Sachedina. Dertil er inngrep i naturen tillatt såfremt de er til nytte for alle. Kunstige reproduksjonsteknikker kan faktisk være en troens handling, ifølge Sachedina.

Legevitenskapens historie viser at i lengden har intet tabu holdt stand mot argumentet «håp om helbredende virkning», noterte den tyske katolske moralteologen Johannes Reiter nylig i forbindelse med debatten om terapeutisk kloning. Tiden vil vise om det blir den mer rabiante bio-futurisme á la Antinori og ACT som vinner frem, eller en mer moderat nytteetikk. Eller – og det er ikke bare den katolske kirkes håp! – at flere og flere besinner seg på det betenkelige i en utvikling som i stigende grad gjør menneskelig liv til et manipulerbart produkt i kategorien bruk-og-kast. Gjør det til et middel og ikke til

et mål i seg selv, for å tale med Immanuel Kant.

I mellomtiden et foreløpig håp: at forskerne i det minste iler litt langsomt, slik at den etiske refleksjon ikke kommer sørgelig hinkende etter den aksellererende virkeligheten. Som Werner Christie sa til Vårt Land i anledning ACT's kloning: «Vi skulle ønske at vi var komne lenger med debatten før vitskapen halar samfunnet etter seg.»

P.S. Idet St. Olav går i trykken, meldes at den tyske Forbundsdagen med knapt flertall har vedtatt å åpne for import av stamceller, på strenge vilkår. Stamcellene må f.eks. ikke komme fra befruktende egg fremstilt for forskningsøyemed og senere ødeleggelse; de importerte stamcellene må være fra befruktede egg som likevel blir til overs. Det er fremdeles forbudt å dyrke fram og ta ut stamceller fra spirende menneskeliv i Tyskland.

Stemmerett for embryoet?

Den amerikanske genetikeren David Watson, en uttalt talsmann for gradering av menneskelig liv, ser religion og kristendom som den alvorligste hemske for dagens bioteknologiske forskning. Og rent umiddelbart ville man trodd at en filosof og samfunnsforsker som Jürgen Habermas, sentral i den ikke spesielt religionsvennlige Frankfurterskolen, ville tendere i retning Watson. Men se om ikke en av 68-ernes yndlingsfilosofier overrasker og leverer filosofiske argumenter mot forskning på embryoer!

Overraskelsen kom i en forelesning ved universitetet i Marburg i fjor om menneskets etiske selvforståelse. Etter først å gi skinn av at de biotekniske fremtidsutsikter gjør det nærliggende å bekjenne seg til en «liberal eugenikk», brukte Habermas sin egen velkjente diskursmetode for å snu på flisa. I en ekte dispuitt må alle involverte parter få komme til orde, men et embryo

kan ikke selv fremme sine interesser overfor bioteknologene. Derfor, sier Habermas, må vi «foregripe» tingene: Vi må behandle et embryo som en person som i en tenkt fremtid kan forholde seg til den behandling det utsettes for, eller trues med å utsettes for, det være seg bruk-og-kast-forskning eller abort.

Litt vanskelig? Habermas forklarer:: En lege som skal behandle en bevisstløs pasient, vil søke å gi pasienten en behandling som legen selv kan forsvare overfor pasienten når han/hun våkner opp. Og, sier Habermas, «bruker vi dette virtuelle lege-pasient-forholdet som målestokk, lar embryoeforbrukende forskning seg ikke forsvare». Som motvekt mot en forskning i ferd med å løpe fra etikken, anbefaler Habermas «en metodisk alarmisme». Det lyder faktisk litt beroligende.

UKJ

lokale utfordringer og Roma

AV BABY JOHANNESSEN

I St. Olav nr. 11/12-2001 tok vi opp den 10. ordinære bispesynode med referat og intervju. I denne artikkelen ser vi nærmere på de resultatene bispesynoden etterlater seg. Er det bare vakre ord? Selvsagt ikke. Men hva er det så? Her er et forsøk på et svar.

Dokumenthaugen

Synodens tema var: «Biskopen, Jesu Kristi evangeliske tjener for verdens håp.»

Forut for bispesynoden hadde, som St. Olavs lesere vil kjenne til, biskopene og bispekonferansene rundt omkring i verden fått tilsendt et «spørreskjema» om lokale problemer og ønsker. Biskopene skulle svare på spørsmål om sitt embete og kall. På bakgrunn av disse svarene ble det så utarbeidet et arbeidsdokument i Roma, som var grunnlag for drøftelsene i bispesynoden. Arbeidsdokumentet er som vanlig særdeles ordrikt, og man aner at kurien har visket bort mange kontroversielle spørsmål. Mange biskoper har nok med arbeidsdokumentet i hånden spurt seg selv: Hvor ble det av våre problemer? Dette har gjennom årene ført til at de som møter på bispesynodene, ofte bruker sin tilmålte taletid i plenum til å repetere noen hovedpunkter fra det de

opprinnelig svarte på «spørreskjemaet». Svar-dokumentene bispekonferansene har sendt inn, blir ikke offentliggjort. Den enkelte biskop/bispekonferanse kjenner sitt eget svar, men ikke helheten, og dermed vet man ikke hvor mange som har ønsket de samme nødvendige endringer som en selv!

Da dagene med plenums møter var over, gikk biskopene over til gruppearbeid i språkgrupper.

Det som kom frem i gruppene, vil bli innarbeidet i synodens oppsummerende dokument. Dokumentet vil først bli bearbeidet i et råd nedsatt av synoden, et råd som også skal bistå paven i arbeidet med å utarbeide det endelige sluttdokumentet (arbeidet kan ta lang tid, minst ett år). Dette rådet har medlemmer fra ulike deler av verden. Paven får seg også direkte tilsendt et såkalt «hemmelig» dokument med konkrete krav.

Sluttdokumentet, som før eller siden blir sendt ut, blir pavens apostoliske «exhortatio» (formaning, oppmuntring, tilskyndelse) om den 10. ordinære bispesynode.

Baby Johannessen er pensjonert journalist med lang fartstid både i norsk presse og katolsk legmannsarbeid.

Biskopen – et overmenneske?

Hovedreferent, kardinal og erkebiskop Edward Michael *Egan*, USA, og hans bisitter, kardinal emeritus Jorge Mario *Berglioso*, SJ, Argentina, fremla en rapport som skulle gi et sammendrag av plenums møtenes diskusjoner. Nåja, diskusjoner er nok her et pretensiøst ord. Synodens møter besto av opplesning av medbrakte, ferdigskrevne innlegg. Noen generell debatt foregikk ikke i plenum. Referatet er imidlertid viktig, fordi det avsluttes med en del spørsmål som delegatene ble bedt om å ta opp da de skulle arbeide i gruppene (som var fordelt språkvis).

Referentene oppsummerte plenums møtene slik: Biskopen er en bønnens mann; han er kalt til hellighet. Biskopen må være under livslang læring når det gjelder dogmatikk, moralspørsmål og spirituell teologi. Biskopen er en misjonær, som skal bygge bro mellom evangeliene og verden. Biskopens liv må preges av fattigdom. Biskopen har en universell dimensjon i sitt virke, som bryter grensene for lokalkirkens anliggender. Biskopen må holde nær kontakt og samarbeide med paven og kurien. Biskopen må være klar over at subsidiaritetsprinsippet ennå ligger der uløst. Biskopen må være en pådriver i den økumeniske dialog. Biskopen skal være far og bror for prestene i bispedømmet, og han må ha omsorg for prestestudentene og holde oppsyn med presteseminarene. Biskopen må trekke ordensfolk inn i bispedømmets arbeid. Biskopen må være oppmerksom på at legfolket utgjør de fleste av Gudsfolket. Overfor legfolket skal biskopen også vise faderlig omsorg og nærhet, som en tro tjener i den hierarkiske kirke. De troende legfolk trenger å møte biskopens entusiasme for ikke å bli passive og for at alle kan få utvikle sitt apostolat. Legfolkets sammenslutninger beriker kirken og trenger derfor den karisma biskopen besitter. Biskopen skal også ha omsorg for kirkens unge. Han skal videre følge opp det som skjer i menighetenes daglige liv. Biskopen skal bygge opp en god medarbeiderstab i sin egen kurie; han må forstå betydningen av det kirkelige tribunal. Han må ha pastorale planer for bispedømmet; en synode innenfor bispedømmet vil ikke være av veien. Biskopen skal videre sørge for evangeliets inkulturasjon i samfunnet; han skal bruke massemedia i sin evangelisering og sørge for at bispedømmet har kreativitet og kompetanse i sitt eget medie- og presseopplegg. Biskopen er for

rettferdighet og fred, fremmer dialog og proklamerer håpet.

Denne oppsummeringen danner grunnlaget for de drøftelser som nå skulle foregå i grupper, oppdelt språkvis, hvor biskopene kunne snakke mer uformelt sammen.

Glimt fra gruppearbeidene

Det som er kjent fra gruppearbeidene, viser at biskopene ble mer konkrete i sine diskusjoner der. De så verdien av bispekollegialiteten, samspillet mellom verdens biskoper og samvirket med paven. Men samtidig ba de kurien holde fingrene litt mer fra fatet og ikke blande seg opp i alt som foregår i bispekonferansene rundt omkring i verden. Det er biskopene som kjenner de lokale og regionale forhold, ikke kurien. Hvis ikke man sentralt i kirken i Roma viser i handling at man forstår dette, vil kurien møte mye motstand fremover, hevdet biskopene.

Når det gjelder utfordringene fra den religiøse, etiske og kulturelle pluralisme, må målet for den nye evangelisering være kirkens inkulturasjon på bred basis. Biskopen må følge med i utviklingen og prøve å evangelisere ut fra den reelle situasjon.

Det ble også presisert at biskopen effektivt må støtte arbeidet for sosial rettferdighet på grunnlag av kirkens sosiallære. Biskopen må erkjenne den nye form for fattigdom: marginaliserte kvinner, mennesker uten identifikasjonspapirer, migranter, urbefolkning, fanger, de utstøtte. Man må heller ikke glemme subkulturen i «den fjerde verden».

I Afrika, Asia og Sør-Amerika har små basisforsamlinger revitalisert kirkens menighetsliv. Her må biskopen sørge for at menighetene gir mer armslag til kvinner og ungdom.

I en verden full av kriger og kaos, frykt og uro, er utfordringen biskopen står overfor i det nye årtusen, å være en tjener i Kristi evangeliums ånd og bringe håp til verden.

Den avsluttende oppsummering

I sitt oppsummerende manifest for offentlige-

ten legger biskopene vekt på kirkens kulturelle mangfold, samtidig som de viser til den endrede verdenssituasjon. Terrorangrepet mot New York hadde satt en støkk også i biskopene, men de tenkte også ut over det. I dokumentet vises til de moralske endringer, den ekstreme fattigdom og globaliseringen innenfor finansverdenen, malaria og Aids, pornografi, vold mot kvinner, overgrep mot barn, intoleranse, bruk av religion i politisk maktkamp, narkotikahandel, våpensalg osv.

Biskopene takker alle prester, ordensfolk og legfolk for deres innsats. Kanskje ikke så meget for deres praktiske innsats, som biskopene vet er en dyd av nødvendighet i deres lokalkirker, men mer for deres apostoliske innsatsvilje. Biskoper fra u-land appellerer til kirken i den rikere del av verden om å vise solidaritet og yte en større økonomisk skjerv til dem enn det som hittil er gjort. Biskopene er fullstendig klar over det store kulturelle mangfold de representerer og understreker betydningen av kirkens inkulturasjon der den befinner seg.

Skal man tolke nettopp dette siste fordomsfritt, betyr det ganske enkelt at det nå ikke lenger er mulig å komme utenom en oppfølging av subsidiaritetsprinsippet i vår verdensomspennende kirke, slik at mange, kanskje de fleste, avgjørelser kan tas på lokalplan – i hvert fall på de fleste praktiske områder, som ikke har læremessig betydning.

Det mest interessante er at biskopene i dokumentet ytrer behovet for dyktige teologer, slik man hadde tidligere, teologer som kan inspirere kirken til å gi verden et håp. I dette ligger sannsynligvis en irritasjon hos biskopene over kuriens sensur i de senere årene overfor

teologer som ut fra sin seriøse forskning tenker nytt og staker ut nye veier å gå for kirken.

Mindre oppsiktsvekkende er det at et flertall av biskopene nå synes å stå helt og holdent på økumenisk grunn!

Konklusjon

Også denne gang ble bispesynoden fylt av en ordflokk, fromme floskler og utrolig mange gjentakelser. Det var det gjengse. Vi kan glede oss over at den nordiske bispekonferanses delegat, biskop Gerhard Goebel, hørte til blant de nøkterne, som snakket konkret og fremtidsrettet ut fra situasjonen for kirken i de nordiske land.

Men alle ordene til tross: denne gang viste biskopene åpent sin frustrasjon over kuriens sentralstyring av alt og alle i lokalkirkene inn i minste detalj. De ville ha tilbake en større frihet for de regionale bispekonferanser uten innblanding fra kurien.

Ikke så få biskoper ville ha en reform av selve bispesynoden. Nå fikk det bli slutt på det utflytende møtet over en hel måned – de ville ha et kortere møte med noen få, konkrete saker til behandling, og dokumentene måtte bli mer presise.

Igjen opplevet biskopene i sitt gruppearbeid at folk fra kurien befant seg i hver eneste språkgruppe, og gjorde alt de kunne for å få gruppeoppsommeringen i sin retning – kontroversielle spørsmål kom ofte ikke med. Ganske mange av biskopene, og det inkluderer både kardinaler og erkebiskoper, lot det nå skinne høylytt igjenom at de ønsker å bli behandlet som voksne, ansvarlige mennesker av Roma, adresse: kurien.

Ikke bare «angst og alvor»

«Som de øvrige biskopene fikk formannen i USAs bispekonferanse, biskop Joseph A. Fiorenza, nøyaktig 8 minutter til å fremlegge og argumentere for sin sak for paven, som satt der og lyttet time etter time, dag etter dag,» noterte New York Times i forbindelse med høstens bispesynode. I sitt innlegg etterlyste Fiorenza mer «kollegialitet» i kirken samt mer lokal autoritet i forbindelse med oversettelse av liturgiske tekster.

Men, skriver avisen, synoden var ikke bare «angst og alvor»: I et intervju kunne Fiorenza fortelle at det utløste voldsom latter da en biskop som trodde paven ikke fulgte med i talen hans, ropte ut: «Se hitover når jeg taler!» Hvorpå paven fluksens så opp. En annen biskop, som innledet med å beskrive seg selv som en mann av få ord, fortsatte å snakke helt til man koblet ut mikrofonen hans!

Det knyttes mange bånd under slike møter, forteller Fiorenza: «Selv hadde jeg fått

plass ved siden av en biskop fra Norge, og hver gang noen sa noe han var enig i, dultet han til meg.»

Som St. Olav lesere vil kjenne til, var det kun én biskop fra Norge ved synoden: Tromsø-biskopen Gerhard Goebel som representerte Den nordiske bispekonferanse. Goebel bekrefter overfor St. Olav at jo, det hendte nok at han lot sin sidemann vite at her ble det sagt noe vettugt!

Tydlig, altså, at vår mann i Roma fulgte ivrig med!

fredsmøtet i Assisi

AV MAY-LISBETH MYRHAUG

Pavens budskap etter terrorangrepene i New York 11. september 2001 er at vi som Kristi disipler iherdig må forkynne at enhver form for terror og vold vanærer Guds hellighet og krenker menneskets verdighet. Religion kan aldri brukes som begrunnelse for krig, hat og undertrykkelse av enkeltindivider, folkegrupper eller nasjoner. Det finnes ikke fred uten rettferdighet, og det finnes ikke rettferdighet uten tilgivelse.

Pave Johannes Paul II har i den siste tiden tatt to initiativer for å vise hvordan kristne kan bidra til fred, som er «en gave fra Gud»; for alle katolikker i verden, en faste- og bønnedag 14 desember 2001, som sammenfalt med avslutningen på Ramadan, og en interreligiøs dag for fred 24. januar 2002 i Assisi.

Det var utarbeidet pastorale retningslinjer for fastedagen 14. desember, og det ble samlet inn penger til ofrene for krig og terror. Pavens begrunnelse for fasten var at det er en urgammel kristen tradisjon, og han tar utgangspunkt i biskop Peter Chrysologus som på 400-tallet sa:

«Det bønnen ber om, det oppnår fasten.»

Fasten har en viktig plass i alle store religioner. Å be er godt, om bønnen følges av faste, almisser og rettferdighet. Faste forbereder en person til møte med Gud.

Fasten peker hen til fortid, nåtid og fremtid. Til fortiden for å lære oss om vår overgivelse til Gud, til nåtiden for å lære å åpne våre øyne mot andre og verden rundt oss. Til fremtiden så vi kan åpne våre hjerter for Guds realitet og ved den guddommelige nådens gave fornye fellesskapsband med alle mennesker og med hele skapelsen og akseptere det ansvaret hver og en av oss har i historien.

18. desember 2001 kunngjorde pave Johannes Paul II at han ville innby ledere fra alle verdensreligioner til fredsmøte i Assisi 24. januar 2002. Selv for pavens nærmeste medarbeidere kom dette som en overraskelse. Det sies at han fikk ideen til dette fredsmøtet ved avslutningen av Bispesynoden i oktober 2001 under en middag med ordenslederne. Etter denne beslutningen arbeidet tre kurieavdelinger med forberedelser til fredsmøtet.

Paven har ved enhver anledning uttrykt bekymring for situasjonen i verden og understreket sin visjon om en fremtid basert på rettferdighet og forsoning.

May-Lisbeth Myrhaug er utdannet sykepleier, har magistergrad i religionshistorie; er leder for Justitia et Pax i Oslo Katolske Bispedømme og med i St. Olavs redaksjon.

ST. OLAV HEFTE 1-2,
2002

Assisi 1986

Det forrige Fredsmøte i Assisi i 1986 skapte en viss strid i Kirken. En del av pavens medarbeidere så på initiativet som risikabelt, særlig den konservative delen av kirken. De mente at det åpnet opp for synkretisme, religionsblanding. Men paven var urokkelig og ønsket at Vatikanet skulle bidra til å *inspirere til en bønne-bevegelse for fred i verden* som skulle gå utover grenser og nasjoner, når troende fra hele verden omfavner hverandre. Ved denne anledning la de stridende i mange konflikter over hele verden ned våpene i 24 timer på pavens anmodning.

Pilgrimsferd for fred

Før paven og hans følge kom til Assisi i år, hadde de en felles pilgrimsferd med tog fra Roma til Assisi. På denne reisen ble det lest opp tekster fra de forskjellige religioner om temaet fred. Så var det opp til den enkelte representant å respondere på tekstens innhold enten med bønn eller stillhet.

Første del av programmet i Assisi var en appell om fred fra representanter fra de ulike religioner etter en kort introduksjon av kardinal Francois Xavier Ngyuyen Van Thuan, presidenten for det pavelige Råd for Justitia et Pax. Denne delen av møtet ble avsluttet med en tale av pave Johannes Paul, som vi skal komme tilbake til senere.

Før paven talte, uttrykte de andre religiøse ledere sine tanker om fred.

Først ute var den økumeniske patriark Bartholomaios I av Konstantinopel. Så den muslimske leder Ali Elsamman, som talte på vegne av Sheik Mohammed Tantawi av Al Azhar moskeen, den høyeste islamske autoritet i Egypt. Han gav uttrykk for at fred er direkte relatert til rettferdighet. Deretter den amerikanske rabbiner Israel Singer. Andre talere var biskop Richard Garrard som talte på vegne av erkebiskopen av Canterbury; Ishmael Noko for Det Lutherske Verdensforbund og Setri Nyomi, fra alliansen av de Reformerte kirker. Geshe Tashi Tsering var Dalai Lamas representant; høvding Ainadore Gasseto representerte de tradisjonelle afrikanske religioner og Didi Talwalker hinduene.

Pavens tale

Paven tar utgangspunkt i at all verdens religiøse leder er samlet for fred, og det at de er samlet i Assisi, er allerede et tegn på fred. Gud selv har

plantet i menneskenes hjerte et ønske om å leve et liv i fred og harmoni. Denne lengselen er mer befestet enn enhver form for ondskap. Han sier videre at det er denne lengselen i oss vi har kommet sammen for å bekrefte her i Assisi.

Paven henviser til sin tale 1 januar og sier at fred hviler på rettferdighet og viljen til tilgivelse. Rettferdighet, først og fremst fordi det kan ikke bli fred uten respekt for menneskets verdighet, respekt for hver persons rettigheter og plikter, og respekt for lik fordeling av goder og byrder mellom individer og samfunn. Undertrykkelse og utestengelse er ofte kilde til vold og terror.

Det er viktig å peke på at religioner skal tjene fred og fostre mennesker så de med stor glød arbeider for fredens sak. Det finnes ikke noen religiøs begrunnelse som kan rettferdiggjøre bruk av vold mot en annen.

Etter paven og de religiøse lederne taler var det bønn for fred på ulike steder i Assisi, ledet av de forskjellige religiøse lederne. Paven sa innledningsvis at det ikke ville bli felles bønn og forklarte det med at det ikke på noen måte skulle gis inntrykk av relativisme og synkretisme av noen slag. Paven ledet selv bønnen for de kristne i Frans av Assisis Basilika.

Så kom tiden for et felles måltid i all broderlighet og en kort hvilestund.

Deretter ble det arrangert en høytidelig sermoni hvor det ble lest opp en erklæring mot enhver form for vold, spesielt den vold som er religiøst motivert.

Først var det også her en introduksjon av kardinal Francis Arinze, president for Det pavelige råd for interreligiøs dialog. Paven tente så en lampe, og de andre religiøse lederne gjorde det samme. Deretter talte kardinal Walter Kasper, president for Det pavelige råd for fremme av kristen enhet. Fredshilsen, en varm klem, ble utvekslet mellom paven og dem som var tilstede.

Deler av erklæringen ble lest opp av de forskjellige religiøse lederne. Patriark Bartholomaios I av Konstantinopel begynte med å lese den gyldne regel som er i alle religioner: «Gjør mot andre det du vil andre skal gjøre mot deg».

Rev. Konrad Raiser fra Kirkenes Verdensråd uttrykte at vold og terrorisme er uforenlig med en autentisk fredsånd. Det ble lest på arabisk, hebraisk, japansk, gresk, russisk og mange andre språk. Pave Johannes Paul II avsluttet felleserklæringen ved å proklamere: Aldri mer vold. Aldri mer krig. Aldri mer terrorisme.

Alle religiøse ledere holdt en lampe i hendene, «Et Håpets lys», spesielt skapt til denne anledning av en katolsk søster. Som en avslutning på høytidlighetene ble lampene plassert på en stor trefot, som for all fremtid skal være et minne om denne historiske begivenhet i Assisi.

Dagene etter Assisimøtet

Dagen derpå spiste paven og hans følge lunsj i Vatikanet hvor over 200 religiøse ledere var samlet, i respekt for de ulike tradisjoners spise- og fasteregler ble det kun servert vegetarretter og alkoholfritt drikke. Paven gav uttrykk for et ønske om at møtet i Assisi vil forbli i den enkeltes hjerte som en inspirasjon i arbeidet for fred. Han trakk også frem alle som så resolutt gav sin støtte til fred og berømmet deres mot til å erklære fremfor en hel verden at vold og religion aldri hører sammen.

Assisimøtet gav impulser til fremtidige økumeniske dialoger med Moskva-patriakatet i Den russiske-ortodokse kirke. Kardinal Walter Kasper gav uttrykk for at dette møtet var en viktig «pan-kristen» begivenhet.

For første gang var mange patriarker og metropolitter fra Den ortodokse kirke samlet i Assisi. Til dags dato hadde den ortodokse patriarken ikke deltatt i møte med biskopen av Roma. Kardinal Walter Kasper sa til slutt, «la oss ikke glemme at fred begynner i menneskenes hjerter, når hver enkelt gir seg selv lov til å bli berørt av Gud».

I sin Angelus-bønn 27. januar gav paven uttrykk for at møtet i Assisi var en milepæl i byggingen av en sivilisasjon av kjærlighet, og han gjentok atter en gang det han hadde konkludert med i Assisi 24. januar: «Violence never again! War never again! Terrorism never again! In the name of God, may every religion bring upon the earth justic and peace, forgiveness and life, love.»

Sammen med paven var det to barn. På slutten av talen slapp de ut to duer som tegn på fred. En av duene returnerte umiddelbart tilbake til pavens vindu, og man kunne se at paven smilte, og det utløste stor applaus fra folket som var samlet på plassen.

Interreligiøst i Trondheim og i Oslo

Det var ikke bare i Assisi det ble bedt for fred den 24. januar: Over hele verden fulgte katolske bispedømmer pavens eksempel og var vertskap for lignende arrangementer. Her hjemme inviterte biskop Georg Müller i Trondheim Stift til interreligiøst møte i Eysteinsalen i Erkebisppegården allerede den 23., hvor representanter for Baha'i-samfunnet, Det Mosaiske Trossamfunn, Dau Tau Templet, Hinduforeningen i Trondheim, Den norske kirke og The Muslim Society in Trondheim deltok. Etter bønn ut fra hver sin ulike tradisjon gav de hverandre hånden som tegn på fred. Som avslutning sang alle

«Gjør meg til redskap for din fred» av Frans av Assisi. Blant de rundt 40 fremmøtte var biskop Finn Wagle i Den norske kirke og fylkesmann Kåre Gjønnes. Etter møtet ble deltagerne invitert til samtale i foreningslokalet i St. Olav kirke.

Rundt 150 personer samlet seg til fredsbønn i St. Olav Domkirke i Oslo om kvelden den 24., et initiativ fra bispedømmets Justitia et Pax-kommisjon. Kommisjonens leder, May-Lisbeth Myrhau, innledet og biskopens generalvikar, pater Ellert Dahl op., holdt tale og inviterte til å utveksle en fredshilsen. Innledningsvis bad fransiskanerbroder Bjarne Falkanger Frans av Assisis fredsbønn. De fremmøtte fikk del i et helhetlig program

som inneholdt bønn, musikk – både meditativt orgel- og fiolinspill ved henholdsvis Helge Landmark og sr. Maria Junttila o.p. og mer glade toner fra St. Olav barnekor – og en installasjon signert den katolske skulptør Grete Refsum. Fredsbønner og sang fra en rekke tradisjoner fylte kirken, fremført av representanter for Det Mosaiske Trossamfunn, buddhistene, Baha'i, den russisk ortodokse menighet, sikhene og Den norske kirke; hinduenes representant måtte dessverre melde avbud. Flere av deltagerne gav uttrykk for at dette var en fin og verdig markering, som man ønsket skulle bli en årlig tradisjon.

egoisme, urettferdighet og intoleranse

FRA EN PREKEN AV BISKOP GERHARD SCHWENZER

I forbindelse med 100-årsjubileet for Nobels fredspris holdt Caritas Norge et seminar den 9. desember i fjor om «Den katolske kirkes fredsarbeid». Før seminaret ble det feiret høymesse i St. Olav domkirke hvor biskop Gerhard Schwenzer holdt prekenen; den gjengis her, noe forkortet.

De siste ukers hendelser har satt dype spor i mange sinn. Optimisme har veket plass for depresjon. Fremtiden ligger plutselig som en mørk sky på horisonten. Vi blir stadig konfrontert med nye trusler. Hver bidige nyhetssending og dagspressen med snakker om terror og krig, om ødeleggelser og katastrofer. Oppgitthet

spre seg. Noen sitter med inntrykket av at udyret 'fremtiden' prøver å sluke oss med rubb og stubb. Vi møter stupet, uansett i hvilken retning vi beveger oss.

Vi har begynt å stille oss spørsmål: Hvorfor er vi ikke i

stand til å fø opp alle verdens barn? Hvorfor må mer enn en fjerdedel av jordens befolkning friste tilværelsen under sultegrensen? Hvorfor blir våre biologiske systemer rasert? Livsmulighetene på kloden tilintetgjøres mer og mer: jorden forsøples av tungmetaller, skogen ødelegges av sur nedbør, luften forpestes av CO₂-utslipp og havet av oljesøl, skrot og kjemikalier.

Hvorfor er sysselsettingssystemet i store deler av verden kommet i ulage? Det ser ut som om industrien i noen land bare produserer arbeidsledige. Hvorfor blir gapet mellom rike og fattige nasjoner stadig større? Hvorfor råder aldri fred på jorden, heller ikke etter jernteppets fall som mange hadde håpet?

Er det ikke grunn nok til å fortvile? Fremtiden er ikke lenger det den var engang. Vi kan heller ikke legge hendene i fanget i påvente av bedre tider. Ei heller kan vi, likesom den late

Biskop Gerhard Schwenzer ssc er født i Tyskland og ble presteviet i 1964 i Simpleveld, Nederland; biskop av Oslo siden 1983, før det biskopprelat av Trondheim Stift; tilhører Picpuspatrenes orden (sscc).

tjeneren i lignelsen om talentene, overlate fremtiden utelukkende til Gud. Nei, Gud har jo gitt verden i vår varetakt. En dag skal vi svare for hva vi har gjort med hans gode skaperverk. Hva skal vi da svare annet enn å innrømme feil og skyld og be om tilgivelse? (–)

Vi må alle innrømme skyld. Men som oftest er vi flinke til å finne syndebukker: det være seg politikken, industrigigantene, storkapitalen. Det er kun systemer og strukturer som kommer til kort. I hvert fall er det stadig de andre, aldri vi selv. Men overfor Gud nytter det ikke å skyve skylden på andre. For hans ansikt må jeg bare medgi at jeg har syndet i tanker og ord, gjerninger og ikke minst ved forsømmelser. Jeg har ikke fulgt veien han har vist meg.

Det er fremfor alt tre feilholdninger som ledsager oss hele veien, og som vi absolutt må gjøre noe med: Jeg snakker om egoisme, urettferdighet og intoleranse.

Egoismen lar den enkelte, gruppen eller hele nasjonen bare tenke på seg selv. Det å kretse bare om seg selv, det vi kaller for ego-sentrisme, går alltid på bekostning av andre. Vår manglende solidaritet deler menneskene inn i vinnere og tapere. Vi står selvfølgelig på vannersiden. – Med vår egoisme har vi forlatt Guds vei. For Gud er ikke egoistenes Gud. Han er alle menneskers kjærlige Far.

Så er vi *urettferdige* både overfor våre medmennesker og overfor resten av skapningen. Faktisk nekter vi dem noe de har krav på. Gud har gitt verden med alle dens ressurser til *alle* mennesker. Han utelukker ingen. Men hva gjør vi? Gir vi de samme vilkårene til alle? Så lenge vi har det bra, er vi lite bekymret for andres rettigheter. Men med en slik holdning har vi for-

latt Guds vei. For Gud er en rettferdig Gud, en Gud som venter at også vi skal vise rettferdighet. En gang skal han spørre oss nettopp om dette og si til oss: «Det dere ikke har gjort mot en av mine brødre og søstre, har dere heller ikke gjort mot meg!»

Intoleranse er den synd som kanskje har ført oss lengst bort fra Gud. Intoleranse setter seg på dommerstet. Den tror den vet bedre enn Gud hva som er godt, og hva som er ondt. Intoleransen deler menneskene inn i venner og fiender. Den vet nøyaktig hva sannheten er og hvor feilen ligger – naturligvis ligger feilen alltid hos de andre, aldri hos en selv. Hvor intoleranse råder, har godhet og forståelse ingen plass lenger.

Hvis disse holdninger har fått innpass hos oss, må vår omvendelse være mer enn litt kosmetikk. Kosmetikken forandrer jo bare overflaten uten å gripe det onde ved roten. Vi må innse at vårt liv er mer enn penger og materielle verdier. Mennesket er ikke verdens herre. Jorden og naturen er ikke gitt oss til odel og eie. Vi har fått den til låns. Betrodde ting skal brukes ansvarsfullt; de skal behandles varsomt og i samsvar med eierens vilje. Det vi ødelegger, plikter vi å erstatte.

«Herre, vi har nådd grensen. Vi innser at vi ikke makter å skape verden etter *våre* forestillinger og planer. Vi lager flere problemer enn dem vi løser. Tomhet fyller vårt hjerte. Vi har byttet helhetssyn og ansvar med dårskap og vanvidd. – Herre, vend ikke ditt ansikt fra oss. Overlat oss ikke til oss selv. Vi bekjenner at du alene er verdens Herre. Vår Gud og Far, opprett det vi har ødelagt, opprett oss selv! La ditt åsyn lyse over oss og vær oss nådig!»

Paven om Midtøstenkrisen

De kristne i Israel bør ikke forlate sitt hjemland, til tross for den tilspissede situasjonen. «Det må ikke komme dit at det kun er hellige stener igjen i Det hellige land,» var pave Johannes Paul II's inntrengende oppfordring til et katolsk toppmøte om situasjonen i Jesu hjemland, innkalt på kort frist før jul. Han har lenge vært svært bekymret for utvik-

lingen i Israel hvor «to ulike ekstremer» står overfor hverandre. Landets 160.000 kristne (tallet er gått dramatisk ned de senere år) har en vanskelig rolle i fredsprosessen, men det er viktig «at det finnes en levende kirke ved åpenbaringsens og oppstandelsens steder, en kirke som bekjenner sin tro og gir den videre til kommende generasjoner», sa paven.

Han la frem en fem-punkts-plan for rettferdig fred i regionen: «Sikkerhet for staten Israel, etable-

ring av en stat for det palestinske folk, tilbaketrekning fra okkuperte områder, internasjonalt garantert særstatus for de helligste steder i Jerusalem, rettferdig løsning for Palestina-flyktningene.» Ingen ny plan, men en plan som klarere enn tidligere pavelige uttalelser uttrykker palestinerens rett til en egen stat. Og en oppfordring til Vestens politikere om å sette fredsprosessen i Midtøsten øverst på dagsordenen og bruke politisk makt. CiG

hvem skal kirken verne om?

AV RØNNAUG AABERG ANDRESEN

Avsløringer i de senere år av seksuelle overgrep begått innenfor den katolske kirke rundt om i verden har fått mange bispedømmer til å arbeide med regler for hvordan slike forhold skal takles. Her hjemme, hvor vi hittil ikke har hatt noen slike saker, skal etter planen utkast til en 'beredskapsplan' behandles på Pastoralrådets vårmøte i mars, men utkastet er ennå ikke sendt ut til høring. Og hvordan skal man tolke ferske regler fra Troskongregasjonen for bispedømmenes håndtering av 'forbrytelser mot moralen'?

Pave Johannes Paul II har 22.11.01 publisert på Internett sin apostoliske formaning «Ecclesia in Oceania», som inneholder konklusjonene etter bispesynoden i Oseania i 1998. I dette dokumentet ber paven ofrene for seksuelt misbruk begått av prester og ordensfolk i denne delen av verden om tilgivelse. Henvisningen til seksuelle overgrep begått av klerikere er kortfattet og lite fremhevet i dokumentet, men det er ikke gjort noe forsøk på å skjule hvor alvorlig dette anliggendet er for paven. Det heter her at slikt seksuelt misbruk «har forårsaket store lidelser og åndelig skade for ofrene». Videre kaller paven

det «en dyptgående motsigelse av Jesu Kristi lære og vitnesbyrd». Etter å ha beklaget at «det har vært til stor skade for Kirkens liv og har blitt et hinder

for forkynnelsen av evangeliet», sier paven at biskopene ønsker «uten reservasjoner å be ofrene om tilgivelse for den lidelse og tap av tiltro som de har vært utsatt for».

Avsløringer av seksuelle overgrep begått innenfor Kirken har forekommet stadig oftere, ikke bare i Stillehavsregionen, men i alle verdensdeler, ikke minst i Europa. Det er ingen tvil om at slike forhold dessverre er noe som mange mennesker har opplevd innenfor et kirkelig fellesskap der det først og fremst burde ha hersket trygghet og tillit. Det er derfor gledelig at paven nå setter ord på hva slike opplevelser har betydd for ofrene.

I erkjennelse av at problemet med overgrep mot barn og ungdom i kirken og i menighetene ser ut til å gripe om seg, vedtok WUCWO (Verdensunionen av katolske kvinneorganisasjoner) på generalforsamlingen i Roma i mars 2001 følgende resolusjon:

Rønnaug Aaberg Andresen er jurist, tidligere leder for Norges Katolske Kvinneforbund og styremedlem i WUCWO.

Vern om barn i Den katolske kirke

I betraktning av at WUCWO fremholder at hver og en i Kirken har omsorg og ansvar for å fremme barns verdighet, og

I betraktning av at vern av barn i kirkelig- og menighetsammenheng er en viktig sak for alle medlemmer av Kirken

Besluttet derfor at WUCWO's medlemmer skal tilskynde bispekonferansene over hele verden å utvikle retningslinjer for vern av barn fra å bli misbrukt av personer i trossamfunn, og

Videre besluttet at slike retningslinjer for vern av barn såvidt mulig skal utarbeides i rådslagning og samarbeid med de relevante verdslige myndigheter.»

Norges Katolske Kvinneforbund, som deltok på generalforsamlingen, sendte straks resolusjonen til den nordiske bispekonferansen, og fikk melding om at den ville bli fremlagt på bispekonferansens møte høsten 2001. Hvordan den ble behandlet av biskopene, vet vi ikke.

Men det vi vet, er at Pastoralrådet i OKB (PRO) allerede ved begynnelsen av sin forrige toårsperiode besluttet å utarbeide en handlingsplan til bruk ved seksuelle overgrep mot barn og ungdom i Kirken. Den lille arbeidsgruppen som har utarbeidet utkast til planen, la fram dette som et foreløpig utkast på PROs møte i oktober 2001. PRO besluttet da å sende planen ut på høring til relevante instanser før en endelig behandling på PRO's vårmøte i mars 2002. Utkastet er imidlertid ennå ikke sendt ut på høring, da det er oversendt Tribunalet ved OKB for en juridisk vurdering først. (Ved utarbeidelsen av utkastet har en norsk jurist deltatt, samt en prest med doktorgrad i kanonisk rett – men PROs arbeidsutvalg har altså sett det som nødvendig at tribunalet overprøver deres juridiske kompetanse).

Uansett, det kan vel ikke være tvil om at det i alle fall for dem som er eller har vært utsatt for overgrep i kirkelig sammenheng, vil være en fordel at problemet tas på alvor, og at det blir tilrettelagt for at noen tar et ansvar for å tale offerets sak og følge opp på best mulig måte når noen har vært utsatt for en slik opplevelse som paven har karakterisert som «store lidelser og åndelig skade for ofrene» og «en dyptgående

motsigelse av Jesu Kristi lære og vitnesbyrd».

Hvordan skal en så fortolke det faktum at Troskongregasjonen sendte ut et brev 18.05.01 til alle biskoper og generalsuperiorer, som bl.a. går ut på at behandlingen av «forbrytelser mot moralen», nemlig brudd på det sjette bud begått av prest mot en mindreårig under 18 år, heretter er forbeholdt Troskongregasjonen? Dersom ordinarius (biskop/generalvikar) har fått sannsynlig kjennskap til en slik forbrytelse, må han, etter å ha gjennomført den innledende etterforskning, meddele dette til Troskongregasjonen. Denne kan så enten selv overta tilfellet ved spesielle omstendigheter eller kan pålegge ordinarius å behandle saken ved sitt eget tribunal. Ved behandling ved lokalt tribunal må oppdragene som dommer, påtaleadvokat og juridisk representant utføres av en prest. Anke mot en dom i første instans går til Troskongregasjonens høyesterett. Slike saker er undergitt pavelig taushetsplikt. En biskop skal fortsatt ha rett til å suspendere en anklaget prest fra hans plikter så lenge saken er under behandling.

Troskongregasjonen håper ved sin forordning ikke bare at slike alvorlige forbrytelser helt vil bli unngått, men at ordinariater og ordenssuperiorer vil ta alvorlig det pastorale ansvar for klerikere og for de troende også gjennom nødvendige sanksjoner.

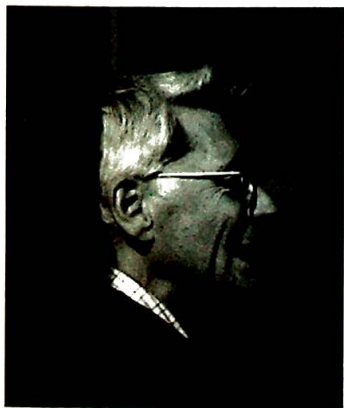
Erkebiskop Bertone, sekretær for Troskongregasjonen, har overfor amerikansk presse erklært at behandlingen som er fastlagt, skal beskytte ofrene, men også Kirken og det kirkelige samfunn som er blitt skadelidende som et resultat av skandalen, og som også har virket ødeleggende for den anklagedes rett til å forsvare seg.

Det vil være å håpe at Kirkens omsorg for og vern av ofrene får prioritet foran hensynet til å unngå skandale for Kirken ved at sakene blir kjent og behandlet slik både kanonisk rett og borgerlig lovgivning tilsier. Bare ved å ta ofrenes sak på alvor og la hensynet til rettferdighet for dem som har lidt livsvarig og uopprettelig skade gå foran engstelsen for Kirkens gode navn og rykte, kan det unngås at fremtidige paver fortsatt må be om tilgivelse fra ofrene for overgrep begått av Kirkens betrodde tjenere!

pater Henk Heimeriks in memoriam

Den 26. november i fjor døde fransiskanerpater Henk Heimeriks i Leiden, Nederland; døden kom uventet og raskt etter en snau ukes sykeleie. Han var født 26/2-1937 i Rotterdam og ble ordinert til prest 8/3-64. I hele 30 år virket han som prest i Norge, før han i 1996 vendte tilbake til sitt fødeland. Hans uventede død har bragt sorg til mange her hjemme. Vi gjengir den preken Gardianen i hans kommunitet i Nederland holdt ved begravelsen den 1. desember.

Vår livshistorie følger aldri rette veier. Vi kan kanskje ha våre forestillinger om vår fremtid, ha våre forventninger, men virkeligheten kan allikevel bli så helt annerledes, av og til så ubegripelig annerledes, så bitter. Henks medbrødre, hans familie og også alle hans venner i Norge, ble i disse dager innhentet av hendelsene. Opplevelsene fulgte så raskt etter hverandre at vi ikke en gang fikk tid til å fordøye alt sammen. Våre følelser kom stadig i etterkant av de fakta vi ble konfrontert med. Så har vi nå kommet sammen, men med hvilke ord skal vi trøste hverandre?

*Pater Henk Heimeriks –
i Assisi sist høst.*

Brødre og søstre, kanskje kan et ord fra Evangeliet vise oss retningen i virvaret. Jesus sier: «Hvis du vil være min følgesvenn, da må du oppgi deg selv.» Det er vanskelige ord, og pater Henk har sikkert ofte meditert eller preket over det i sitt liv. Å oppgi selv seg betyr: ikke å sitte fast i seg selv eller i stedet der man bor, ikke i sin sosiale posisjon som

man har bygget opp, eller i sin egen fortid som har formet en. Av og til må man ha mot til å ta avskjed og til å lukke en dør bak seg. Ved å utlevere seg selv til en ny og ukjent fremtid, vil vi

også finne nye veier som vi må gå. «For først ved å gi avkall på deg selv og gi slipp på din sikkerhet, vil du finne ditt virkelige jeg og ditt virkelige mål», sier Jesus. Da skal du redde ditt liv og ikke miste din sjel. Dette er det store paradoks i vår kristne eksistens. Altså bare ved å oppgi seg selv tvers i gjennom sin skrøpeligheit, kan vi vokse ut til den sanne frihet det er å være Guds barn. Gjennom en livsvarig prosess lærer vi til slutt å gi oss over til en virkelighet som overstiger vårt eget «Jeg» til Én som godtar vår lengsel, og som kan tilfredsstille den helt.

I pater Henks livshistorie kan vi peke på flere av disse markeringer og flere av disse brudd. Av og til lukket han en dør og åpnet et vindu. En tydelig skillelinje var da han valgte å bo og arbeide i Norge. Henk tok avskjed med sin kjente verden og sitt daværende brorskap for å bygge opp en ny verden som enda var ukjent for ham. Det betydde av og til ensomhet, han bodde alene og måtte ta avgjørelser alene. Denne overgangen har ikke vært uten smerte og vanskeligheter. Men dette bruddet med fortiden har gitt hans liv en ny retning og mange fristende utfordringer. Han begynte intenst å elske det nye landet og menneskene i Norge, - deres måte å omgås hverandre og deres vennskap og hjertelighet. Dessuten begynte han også å elske naturen, skogene rundt Oslo, årstidene veksling og det vidunderlige vinterlandskap. Det var for ham av og til en sann religiøs erfaring å være opptatt av og være en del av naturen som omgav ham. Om sine år i Norge skulle han senere en

gang skrive: «Det er sant at jeg avla mine løfter i Nederland, og der ble jeg også ordinert, men det var først i Norge at jeg virkelig ble prest og fransiskaner.»

Men så beslutter pater Henk etter 30 år, å vende tilbake til Nederland. På et senere tidspunkt i livet var han igjen kommet til et nytt vendepunkt. Igjen kommer det altså et inngripende brudd i hans livshistorie. Han kutter av en kjær fortid. Han føler at det er vondt å måtte forlate mennesker som har gitt ham sin tillit, og som han har begynt å bli glad i. Men langsomt begynner han igjen å føle seg hjemme hos sine nye medbrødre i Nederland, og han finner igjen sin plass blant dem. Fri fra mange forpliktelser, føler han at han blir friere, og at han får mer plass. Han får også tid til sin familie som han er veldig glad i. Han kommer igjen i det nederlandske brorskap, som er så helt annerledes nå enn da han reiste for 30 år siden. Mens Norge alltid skulle beholde sin store plass i hans liv, opplevde han allikevel lykkelige år i Nederland, mellom så mange medbrødre og så mange engasjerte mennesker.

Både han og vi tenkte: Slik skal det være i lang tid fremover. Men så står plutselig Henk overfor den siste og aller største oppgaven. Nå skal han forlate alt og alle, oppgi seg selv, sin egen person, sin egen kropp. Han må miste seg selv totalt og oppgi alt. Til dette fikk han mindre enn en ukes tid. I denne uken skjedde det så mye; hans ufattelige raske nedbrytelse og vår maktesløshet og sorg. Henk ville vite hvordan situasjonen var. Han likte tydelighet, men han kunne også bære denne tydeligheten da den gjaldt ham selv. Da han mottok det fatale budskapet, reagerte han tilsynelatende rolig og i stor hengivenhet; «Ja, slik er livet,» sa han bare. Kanskje hadde den dårlige nyheten enda ikke nådd helt fram til ham, for på det tidspunktet led han allerede store smerter. Da så vi at Henk som var dødssyk, vokste fram til en sann følgesvenn av sin Herre, og han tok sitt kors på seg. Han måtte oppgi seg selv, men han var også i stand til å overgi seg selv, og han hadde funnet

fred. Henk hadde fullført sin siste oppgave, og vi så at han hadde fred.

Brødre og søstre, det ligger alltid fred i vår totale hengivenhet til livet, det betyr også fred i vår endelige hengivenhet til søster død, for også der finnes fred. Det er ingenting å være redd for. La deg bare falle ut av denne ustabile og skjøre tilværelse, og du vil falle ned i Guds hånd. Herren er min hyrde, også når jeg må inn i dødens mørke. Men døden er ikke mørke og tomhet, men lys og fred.

Pater Henk har forlatt oss, og nå må vi fra vår side la ham gå, vi må slippe ham fri. Nå slipper vi ham fri og betror ham til Guds barmhjertighet, vi legger ham i Guds hånd. Pater Henk pleide å si: «Er det ikke fantastisk?» Ja, Henk, det var fantastisk, takk skal du ha. Gud være lovet og takket for livet til vår kjære medbror og vår trofaste venn og pastor: pater Henk Heimriks.

Mange vil senere i livet huske det som pater Henk har betydd for dem. Men én menighet som vel aldri vil kunne glemme ham, må være St. Magnus menighet i Lillestrøm. Der har pater Henk restaurert den gamle kirken, og der har han bygget en nydelig moderne prestegård. I kjelleren under den nye kirken minner mangfoldige sløyfer på veggen om alle de Magnusfestivalene som han organiserte i menigheten i årenes løp. Men særlig står ett monument som varig minne om pater Henk, nemlig den vidunderlige St. Magnus kirke som han fikk bygget.

Til slutt: Det aller siste pater Henk ville planlegge i Leiden, var en høytidelig meddelelse av sykesalvingen for alle eldre og syke i menigheten i Leiden. Så langt kom det aldri. Henk var selv den eneste som fikk sykesalvingen fra sin gardian.

Da Henk hadde forlatt oss, sendte hans medbrødre en dødsannonse til alle. Øverst på brevet sto skrevet den hl. Frans' ord: «Lykkelig den tjener som gir alt det gode tilbake til Herren.» Dette har pater Henk sannelig gjort. Måtte han hvile i Guds fred.

(Oversettelse ved pater Ronald Hølscher)

bak penselen og paletten

MINNEORD OM JAKOB WEIDEMANN
VED BISKOP JOHN W. GRAN

«På grunn av valget av denne kirke, og undertegnede til å forrette, vil naturlig nok noen ha spurt seg om Jakob Weidemann var katolikk,» sa biskop John W. Gran da han den 11. januar innledet til minnestund for maleren Jakob Weidemann i St. Dominikus kirke, Oslo. «Han var sånn sett ikke det, allikevel var det den kirke han og hustruen Anne-Marie oppsøkte når tran-gen meldte seg, og dermed den kirke valget spontant falt på for avholdelsen av denne liturgiske minnestund.»

Biskop Grans ord, i noe redigert form, om «mennesket hinsides penselen og paletten», tør interessere ut over sørgeskaren i St. Dominikus den januardagen.

Maleren Jakob Weidemann vil overleve i kraft av sin kunst. Andre vil beskjeftige seg med disse aspekter. (–) Det er mennesket hinsides penselen og paletten jeg vil forsøke å lete frem.

Jacob var noe så tilsynelatende selvmotsigende som en usentimental romantiker. Uvanlig differensiert av lynne, engasjementskapasitet og reaksjonsevne, var han ikke desto mindre forunderlig helstøpt. Uten å være intellektuell – dersom vi med det forstår en person med mer kunnskap enn intelligens – var han intelligent, om enn på sin spesielle måte. For Jakob tenkte med hele seg, med innsikt, følelser og instinkter i uløselig forening. Mang en gang tenkte jeg under en samtale hvor synd det var at jeg ikke hadde en skjult båndopptager, for maken til eksistensiell uttrykksform var det ikke mange gitt å eie.

Hans temperament var frodig, vitalt, og preget av humor. Han var

imidlertid, som hans gode venn Odd Hølaas engang skrev om ham, «en villkatt blant huskatter», og i den forstand uten evne til å lefle med noen eller noe. En smigrende eller endog situasjons-utnyttende Jakob var en utenkelighet. Og aldri har jeg kjent en person for hvem ønsket om å bruke andre mennesker var mer fremmed.

Likevel var Jakob, som nok noen og enhver har kunnet erfare, ikke lett å komme inn på. Trønderen i ham? Kanskje det. Han kunne være steil, sogar av og til mer enn det, ikke minst i forsvar av sin egen ubefangethet. Men hans genuint varme hjertelag gav seg utslag som kunne få oss lengre sydpå til å undres. For ingen form for smålighet fikk påvirke verken hans hjerte eller sinn.

Det å gi bort utgjorde en konstant bestanddel av hans vesen. Slik fikk kirken - både Den katolske og Den norske – men også andre høyverdige samfunn, flere ganger generøse gavetilbud på verker som kostet ham slit, omtanke og tid. Bare så kjedelig for moderkirken at våre små

Biskop John W. Gran ocso ble presteviet i 1957 på Caldey Island, Wales; biskop av Oslo fra 1964 til 1983; tilhører cistercienserordenen.

gudshus i det hjemlige vanskelig kunne yde disse tilbud den fortjente rettferdighet og plassering, slik at jeg, tung om hjertet, måtte takke nei til det meste. (–)

Jakob følte seg instinktivt tiltrukket av alt som var opprinnelig og ekte. Fordi han selv var sjelelig fri for falske toner, tålte han heller ikke slike hos andre.

På det åndelige plan ga det seg nærmest som en selvfølge at han var tiltrukket av det oldkirkelige.

Våre vandringer rundt om i Europa – med Anne mellom oss – førte oss intuitivt til de eldste gudshusene, helst der det fantes antikke mosaikker å ta mediterende innover seg.

I favorittbryen Roma, der han og jeg møttes for første gang for to-og-førti år siden (med Anne gikk vennskapet adskillig lenger tilbake), i Roma var det gjerne om og om igjen kirkene Santa Prassede, Santa Pudenziana, Santa Maria Maggiore, dessuten romernes adoptiv-sognekirke, Ara Coeli (Himmelens Alter), på toppen av Capitol dit gjeterne kom trekkende inn med fårene sine for å få dem velsignet. Og det inn gikk i disse kirkevandringene at det skulle etterlates brennende lys for avdøde som de to spontant mintes – gjerne innbefattet spesielt savnede husdyr. For en dyrevenn var Jakob – dem visste han hvor han hadde.

Uten å føle seg formelt kirkelig bundet, var han dypt og ukunstlet religiøs. At det ikke skulle finnes noen Gud, var ham en utenkelig tanke. Som med alt annet, var han riktignok troende *på sin måte*, likevel levende og selvfølgelig.

Husmessene, som jeg gjentagne ganger fikk holde i storstuen på Ringsveen, er for meg helt spesielle – forøvrig sjelden omtalte – minner. Var jeg der på en helligdag, improviserte jeg vanligvis et alter på stuebordet. Uten å være nødet til det, visste Anne og Jakob seg alltid velkomne dit inn. Best som det var, ville døren gå opp, og de to, med huskien Noga i hæl, innfant seg til messe – dagens menighet. Dette var spesielle høytidsstunder for oss; men du skulle tro at hunden Noga også opplevde det slik, for han bare lå der musestille og fulgte alt med øynene.

Det gikk langsomt, men sikkert nedover med Jakobs helbred, med en helse som forøvrig i mange år hadde vært stadig mindre samarbeidsvillig og krevde tilsvarende nitid hensyntagen. Slutten kom allikevel, som jeg nevnte, annerledes og tidligere enn ventet. Et lungeemfysem gjorde for noen uker siden innleggelse på Diakonhjemmet uomgjengelig nødvendig. Anne var hos ham hver dag, og han ringte henne hver kveld.

Den siste kvelden sa han: «Nu vil jeg gjerne hjem igjen snart for å male. For nu, og først nu har jeg funnet det viktigste: Tonen, selve tonen i naturen. Dette er det som teller.»

Han gikk bort samme kveld, alene. Han lå der så fredelig og fint som var han glidd inn i døden sovende.

Hans aske er med oss i dag, før dens endelige overførsel til Lillehammer, Ringsveen og freden i den natur han elsket.

Fra Bønneboken:

Når vi savner våre kjære

Det kan synes som om vi gir dem tilbake til deg, Gud, du som først gav dem til oss. Men likesom du ikke mistet dem da du gav dem til oss, så mister heller ikke vi dem når de vender tilbake til deg.

«Ikke som verden gir, gir du» – du som er alle sjelers venn. Det du skjenket, det tar du ikke fra oss. Dersom vi tilhører deg, er det som

er ditt, også vårt. Livet er evig og kjærligheten udødelig, døden er bare en synsrand og synsranden kun en grense for det *vi* kan se. Løft oss derfor opp, du sterke Guds Sønn, så vi kan se lenger; rens vårt blikk så vi kan se klarere; dra oss tettere til deg, så vi kommer nærmere våre kjære som allerede er hos deg. – Og mens du bereder en bolig for oss, gjør oss samtidig rede til gleden der. For der du er, skal også vi være, i all evighet.

Bede Jarrett op

blikk på tiden

Vi lar tvangsekteskap og æresdrap, Midtøstenkonflikt og Afghanistan, fangene i Guantanamo-basen og Arafat i husarrest samt annet av strid og kiv, overtramp og overgrep ligge i denne omgang. Det blir nok, dessverre, anledning utover i året til å ta for seg både fjorårsslagg og ferske vidervedig- og elendigheter.

For det er sporten denne gang. Ikke kjernestoff i St. Olav, men fristende arena ved vinter-OL-tider når sporten i ord og andre uttrykksformer nærmer seg det rituelle og religiøse. Men også det lar vi ligge. Her skal det handle om prestasjoner og penger. Eller var det omvendt?

Uansett: Vi er neppe de eneste som har observert at Norges medaljehåp i Salt Lake City ligger langt under tidligere innhøstninger: Neppe i nærheten

av de 25 i Nagano for fire år siden. Noe som heter «Olympiatoppen» er bekymret, forteller avisene, men med nybevilgede 45 millioner kroner fra Kulturdepartementets tippemidler, skulle Norge hva sum av vinter- og sommer-olympiske medaljer angår, kunne klatre oppover fra nåværende femteplass til nr. tre blant verdens OL-nasjoner. Lavere hører vi ikke hjemme, forstår vi.

Vi senker avisen og lar nyheter fra P2 sive inn. En vernet bedrift et sted i landet må kvitte seg med halve arbeidsstokken, 8-9 personer er det visst. Det skal spares. «Tar de fra meg jobben, tar de hverdagen min», sier en av dem

som vil bli rammet. Ord som et ekko fra andre i samme situasjon, særlig siden den i utgangspunktet velmente HVPU-reformen for godt over ti år siden «tilbakeførte», som det het, psykisk utviklingshemmede til mer plass i egen leilighet. For manges vedkommende også til mer ensomhet der ute blant oss såkalt «vanlige» mennesker. For mange utviklingshemmede er kollegene på den vernede arbeidsplassen ensbetydende med deres sosiale nettverk, utover støttekontakt og det de måtte ha av nær familie. «Her er jobben min og alle vennene mine,» sa en ung mann i samme situasjon som nå de 8-9. Fraværet var minimalt på arbeidsplassen hans, kunne avisen fortelle, og langt under nivået for ikke-vernede arbeidstakere. Der sliter man som kjent med å få fraværet ned!

Nettverk og støtteapparat er viktig, ikke bare for utviklingshemmede. Hva ville de såkalte idrettsfeltene – les: ressurssterke kvinner og menn som velger å bruke det meste av tid og talenter til å løpe eller hoppe eller skøyte seg frem stadig fortere, høyere eller lengre – vært uten støtteapparatet? Skismører og lege og massør og kostholdsekspert. For ikke å snakke om sponsorene som betaler gildet. (Vi minnes med respektfullt vemod hva Hallgeir Brenden, en av gullgutta fra OL her hjemme i 1952, svarte i et intervju for noen år siden på spørsmål om hva de var blitt sponset med dengang: «Et par flotte, nye skistaver – av letteste sort, da ma!» sa Hallgeir fra Vingrom.

45 millioner, tenker vi. Det kan bli mange vernede arbeids-

plasser og støttekontakter for 45 millioner, for ikke å snakke om kinobesøk med wienerbrød eller Big Mac attåt. Eller turer til treningsstudio eller Nordmarka eller Bymarka eller andre helsebringende utesteder for mennesker som ikke har valgt å være utviklingshemmede, og som bare trenger et støttende medmenneske for å få med litt mer av den hverdagen vi andre ikke bare tar for gitt, men ofte har mer av enn vi har tid til. Mennesker som kanskje ikke engang trenger hjelp til å smøre skia, og som absolutt ikke trenger massør og lege og spesialmat med på turen!

Joda, vi vet at her er det snakk om helt forskjellige ting. Eller i hvert fall helt forskjellige penger. Eller hva?

«Lite vet jeg og lite vil jeg vite, men én ting vet jeg...» Noe slikt var det hun sa, vår barndoms kjertringa mot strømmen. Og én ting vet vi etterhvert av erfaring: Det er langt lettere å få penger til støtte og vern om norsk idrettsære - hva nå det egentlig er! - enn til vern om vernede arbeidsplasser. Eller til omsorg for gamle mennesker på sykehjem. For den var visst ingen egentlig nyhet dagsnyttmeldingen her om dagen om et sykehjem der beboerne fikk sine tre daglige måltider i rask rekkefølge i løpet av en seks-syv timer for så å ligge der uten mat og hjelp til toalettbesøk de neste 17-18 timene. Snarere regelen enn unntagelsen på sykehjemsfronten, ymtet en kommentator fra innsiden.

Slik svikt bekymrer langt mer enn sviktende medaljhøst i OL.

leser- brev

Juleevangeliet – iflg. Lukas 2,14

Hvilken norsk oversettelse fra originalspråket (gresk) er den mest korrekte?

Hva sang englene?

Ifølge Vulgata (den autoriserte latinske bibeloversettelsen), utført av Hieronymus ca. år 400 og godkjent av Trient-konsilet år 1546, lyder englenes sang på latin:

«Gloria in altissimus Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis.» (Se katolsk messebok 1961, s. 34).

Ifølge katolsk Huspostille fra 1895, s. 35, er oversettelsen til norsk:

«Ære være Gud i det høieste, og paa jorden fred for menneskene af en god vilje.»

Det Nye Testamente, St. Olav Forlag 1938, s. 165, gir tilsvarende oversettelse:

«Ære være Gud i det høie og på jorden fred for mennesker som har en god vilje.»

Altså sammenfallende innhold: Menneskenes gode vilje er av vesentlig betydning.

Det Norske Bibelselskaps Forlag, utgave 1978, gir denne versjon:

«Ære være Gud i det høyeste og fred på jorden blant mennesker som har Guds velbehag.»

Her en innholdet totalt endret! Menneskenes gode vilje er helt fraværende.

Katolsk Messebok 1985, s. 86, har enda en ny versjon:

«Ære være Gud i det høye! Og fred på jorden blant alle dem hans nåde hviler over!»

Her er begrepet «nåde» innført.

Hvem hviler nåden over? Premisser mangler helt. Er Gud tilfeldig i utdeling av nåde? Eller er Han en rettferdig Gud?

«Velbehag» og «nåde» kan kanskje oppfattes omtrent likt. (Med god vilje.) Men hvor blir det av menneskets medvirkning og samarbeide? I det minste som en «god vilje»?

Elementær katolsk teologi tilsier at vi har en fri vilje. Vi kan samarbeide med Gud, eller vi kan la det være. Derfor bør vel den eldste oversettelsen gis prioritet.

Jeg imøteser med spenning begrunnelsene for de endringer som er foretatt. For Vulgatas tolkning av den originale greske teksten bygger på de beste greske håndskriftene og en samstemmig forståelse blant de latinske kirkefedrene.

Odd Barra

Svar til Odd Barra om riktig oversettelse av Lukas 2,14

Spørsmålet er kjent, det dukker ofte opp. Skuffende nok er det ikke primært et spørsmål om teologi, men om filologi og manuskripttradisjoner. Det store spørsmålet er likevel å finne en moderne sprogdrakt til et eldgammelt uttrykk som ikke kjenner paralleller i vår tids tale.

La oss ta det i tur og orden.

1) Det forholder seg dessverre ikke slik at Vulgata-oversettelsen (til latin) er basert på de beste greske håndskrifter – og det er heller ikke slik at de latinske kirkefedrene kunne gresk (Augustin er det mest kjente eksempel på dette, som jo fikk katastrofale følger for hans teologi: den er pessimistisk og synd-orientert). Vi har i dag en langt bedre gresk tekst enn den Hieronymus kjente. Den greske teksten man tror kommer nærmest originalen (som er tapt, vi har bare greske kopier av kopier), er følgende: *kai epi ges eirene en anthropois eudokias* – som er umulig å oversette. De mange forsøk Barra siterer, reflekterer denne tingenes umulige tilstand. Vi foreslår: *og fred på jorden blant mennesker som Guds godhet hviler over*; eller: *blant mennesker Guds velbehag*. En variant av

tekstmessig art er: *anthropois eudokia* (som resulterer i samme slags oversettelse).

Oversettelser til moderne sprog følger derfor ikke oversettelsen «*bonae voluntatis*» (Vulgata), som oversettes med «fred på jorden for mennesker av god vilje».

2) Vulgataoversettelsen har samtidig den teologiske ulempen at den innfører en slags moralsk standard, god vilje, og derved begrenser Guds velvilje for menneskene på jorden. Dette er slett ikke i tråd med bibelsk tankegang, for Gud er Gud for alle mennesker, og hans velvilje står til alles disposisjon – alltid. Spørsmålet om nådelæren tangerer derfor et latinsk menneskesyn som vi nettopp forbinder med Augustin – og i sin tur med Luther. En bedre teologi finner vi hos Thomas Aquinas (hvor viljen er skapt god og innrettet mot det gode).

3) Gunnes' oversettelse er ikke referert til av Barra, men det er den Messeboken (NO 1985) benytter: *og fred på jorden blant alle dem hans nåde hviler over*.

4) Jeg kan henvise interesserte til *A New Catholic Commentary on Holy Scripture* (London, New York 1969) s. 999 ad. loc., som gir en direkte og tilfredsstillende kommentar til Luk 2,14 (noe som *The New Jerome Biblical Commentary* ikke gjør).

5) Bak den greske teksten ligger et semittisk uttrykk som det er funnet eksempler på i Dødehavsrullene (dette er også umulig å oversette).

Summa summarum: Det er mange gode grunner til at oversettelsen i moderne bibler og messebøker er endret på dette punktet.

Det er særlig de teologiske overtonene det er viktig å kvitte seg med, dette at Gud og Hans godhet bare tilkommer noen og ikke alle. Bak uttrykket *bonae voluntatis* ligger en svært ulykkelig manikeisk arv – d.v.s. dualismen – som har vært et stort lik i lasten for all senere latinsk teologi, men som Aquinas altså klarte å styre unna (han var jo dominika-

ner...). Uttrykket er forresten bevart i en av kanonbønnene (tendensen i det nye missalet har forøvrig vært bibelsk og universalistisk).

Konklusjon: *bonae voluntatis* bør begraves og glemmes, både som oversettelse og som teologisk tolkning.

hilsen
pater Aage Hauken, op

**Vi er
i nærheten
når du
trenger oss**

NYTT HOVEDKONTOR:
MAJORSTUA 22 60 15 90
Bogstadveien 72

SENTRUM 22 20 79 05
Ullevålsveien 1 – Oslo

OSLO VEST 22 50 00 30
Harbitzalléen 14

OSLO ØST 22 67 28 80
Grensesvingen 7

DØGNVAKT

T. S. JACOBSENS
Begravelsesbyråer

presse- klipp

ÅPENHJERTIG BREV TIL PAVEN

I fjor vår sendte pave *Johannes Paul II* likelydende brev til samtlige tyske biskoper hvor han i diplomatiske vendinger kritiserte det han mener er misforhold innen den katolske kirke i Tyskland. Kritikken gjaldt særlig misbruk og grenseoverskridelser innen økumenikk, liturgi, oppgavefordelingen mellom prester og legfolk, 'legpredikanter' ved søndagsmessen o.s.v. I et svar til paven kort før jul i fjor uttrykker kardinal Karl Lehmann, erkebiskop av Mainz, i diplomatiske vendinger sin «helt personlige reaksjon» på pavens bekymring.

Angående økumenikken beklager Lehmann at noen av formuleringene i dokumentet «Dominus Iesus» (2000) er vel skarpe og rimer dårlig med Det 2. Vatikankonsils veloverveide ord. «Vi ville være takknemlige,» skriver han «om de siste gjennomarbeidelser og formuleringer i slike offisielle uttalelser i sterkere grad kunne utarbeides i samarbeid med representanter for de lokalkirker som i særlig grad berøres av de respektive uttalelser, og som må forklare overfor de troende det nødvendige og nyttige ved disse uttalelsene.» Om prestemangelen sier Lehmann at man foreløpig klarer å «jevne ut og dekke over mangelsymptomene, men våre etterkommere får en tung bær i arv».

En indirekte oppfordring til det universelle læreembedet i

Roma om å ta opp spørsmålet om nytenkning når det gjelder sekularprestene, for, som Lehmann selv påpeker, «vi er henvist til at den universelle kirke tar opp våre problemer». Han understreker at hjelp fra utenlandske prester «ikke på noen måte kan være løsningen på lengre sikt», og at spørsmålet om det geistlige embedet ikke er et særtysk problem, slik det ofte antydes, men angår et større kulturområde. «Det er til liten trøst at land det er nærliggende å sammenligne seg med, sliter med problemer lik våre egne (-) Vi leter etter modeller vi kan lære av. Men selv i de gunstigste tilfeller er situasjonen i våre moderne land av vestlig modell ikke umiddelbart sammenlignbar med andre, og erfaringene er heller ikke overførbare,» skriver kardinal Lehmann.

KVINNELIGE MINISTRANTER – HVEM BESTEMMER?

En biskop har ikke rett til å insistere på at prestene i hans bispedømme tillater kvinnelige ministranter, heter det i en instruks fra Kongregasjonen for gudstjeneste og sakramentsforvaltning, offentliggjort i desember i fjor. Biskopens autoritet når det gjelder å tillate kvinnelige ministranter, opprettholdes, men det understrekes at den «edle tradisjon» med gutter som altertjenere alltid må opprettholdes, ikke minst som kilde til fremtidige prestekall.

Dokumentet, datert 27. juli i

fjor, er svar på spørsmål fra en uidentifisert biskop om han, dersom han tillot kvinnelige ministranter, også «var forpliktet til å pålegge sine prester å gi kvinner og jenter adgang til å tjene ved alteret». Kongregasjonen minner om at legfolk ikke har noen rett til ministranttjeneste: Der er ene og alene opp til presten. Da Vatikanet i 1994 tillot kvinnelige ministranter, var det alt praksis mange steder. «Men det finnes fortsatt prester som ikke tillater kvinner i koret, og som er glad over Vatikanets klargjøring,» skriver Catholic Herald.

TI IKKE IHJEL SPØRSMÅLENE!

Selv om det stadig hevdes at antallet prester stiger på verdensbasis, og at det er tidsånden som er skyld i prestemangelen i Europa, må man ikke «tie i hjel» de faktiske innenkirkelige og selvforskyldte problemene, sier 'gammelbiskopen' av Innsbruck, Rheinhold Stecher. Han tror at det også innen den katolske kirke vil skje en videreutvikling både hva prestevigsel av velegnede gifte menn, såkalte 'viri probati', angår og kvinners adgang til viglede embeter.

«Vi må skille klart mellom det som er guddommelig oppdrag, og det som er menneskelig lovverk. De to ligger like fjernt fra hverandre som himmel og jord. Og det sømmer seg ikke at menneskelige lover blokkerer for det guddommelige oppdrag,» sier Stecher.

GiG

RELIGIONEN UT OVER SIDELINJEN!

Hvert år holder paven en nyttårs-tale til de diplomatiske sendemenn som er akkreditert Den Hellige Stol. Talen oppsummerer pavens syn på verdenssituasjonen og gir verdens politiske ledere klare signaler om Vatikanets ståsted i diverse globale spørsmål. Under årets tale den 10. januar til 170 diplomater gav paven sin støtte til kampen mot den internasjonale terrorisme, han fordømte den israelske okkupasjonen av palestinsk territorium og oppfordret det internasjonale samfunn til ikke å glemme Afrikas og Latin-Amerikas behov. Men den røde tråd denne gang var bekymring over at religionen i dag ofte enten skyves til side eller manipuleres av mektige krefter.

«Det mørkner,» var pavens generelle situasjonsbeskrivelse, derfor «må alle søke å leve opp til sitt ansvar. Alle tvinges til å stille de virkelige spørsmålene: sannheten om Gud og om mennesket». Han viste til den israelsk-palestinske voldsspiralen, terrorhandlingene i høst og den økende spenning mellom India og Pakistan, og sa at den «avgrunn» som her åpner seg, bør få verden til å tenke etter «hvilken plass religionen har

i enkeltmenneskers liv og i samfunnslivet, og hva den brukes til». Han understreket at «å drepe i Guds navn er blasfemi og en perversjon av religionen», og at «intet menneskelig forehavende har monopol på Gud (-) Jesus selv påtvang seg ingen, og han avviste maktbruk som middel til å fremme sitt rike».

Den kristne tro understreker tilgivelse og har viktige impulser å gi til løsning av mange av de hovedproblemer menneskeheten står overfor, sa paven. Hva Midtøstenkonflikten angår «kan verken israelerne eller palestinerne vinne krigen». Og det er «en feiltagelse» og tegn på manglende perspektiver fra EUs side ikke å inkludere religiøse ledere i diskusjonene omkring Europa-konvensjonen. THE TABLET

OM KOMMERSIELL UTNYTTELSE AV BARN

Seksuell utnyttelse av barn er en forbrytelse, og det kreves «mer politisk vilje» om man skal ha håp om å bekjempe den i internasjonal sammenheng, sa Janne Haaland Matlary, leder for Vatikanets delegasjon ved «Verdenskonferansen mot kommersiell utnyttelse av barn», som fant sted i Yokohama, Japan, fra 17. - 21. desember. Konferansen fokuserte særlig på utnyttelse av barn gjennom pornografi, sexturisme og relaterte aktiviteter.

Haaland Matlary understreket at barn «har rett til en barndom preget av uskyld», men at de i dag i økende grad frarøves sin barndom «av mediene, markedskreftene, og mennesker som utnytter dem seksuelt». Handel med kvinner og barn samt sexturisme og barneporno på Internett har økt enormt siden den første konferansen om seksuell utnyttelse av barn fant sted i Stockholm i 1996. Forklaringen er, ifølge Haaland Matlary, «kombinasjonen av et amoralsk fritt marked og seksuell dekadanse, fattigdom og svake familiestrukturer.

Hvor mange barn som brukes i verdens sexindustri, vites ikke, men FN anslår at bare i Asia er over 30 millioner svært unge kvinner og barn blitt solgt eller lurt inn i prostitusjon og annen sexindustri de siste 30 årene. Hvert år blir ca. én million barn nye ofre for sexindustrien, en multimilliard-industri med sterke koblinger til organisert våpen- og narkotikahandel.

ZENITH/VÅRT LAND

KIRKENS KOMMUNIKASJONS- PROBLEM

Kirken når ikke frem med sin tros- og morallære og må derfor bli flinkere til å kommunisere sitt budskap, sa pave Johannes Paul II i en skarp tale til Troskongregasjonen (TK) nylig. Både innefor og utenfor kirken møtes doktrinære spørsmål med manglende forståelse, og TK må derfor søke nærmere samarbeid med verdens biskoper for å unngå misforståelser, sa paven. TK bør også tenke gjennom hvordan medieverdenen vil reagere på de dokumenter den sender ut, og hvordan den behandler spesielt følsomme religiøse spørsmål. Kontakt med og råd fra biskopene rundt om i verden er viktig, sa paven: Her er «åpenbart behov» for «gjensidig lytting» for å unngå misforståelser.

Noe av bakgrunnen for pavens ord tør være reaksjonene på Troskongregasjonens erklæring «Dominus Iesus» om frelsen, et dokument som var ment å være et høydepunkt i jubelåret 2000, men som høstet til dels sterk kritikk, ikke bare fra ikke-katolsk hold. Kardinal Edward Cassidy, president i Det pavelige råd for kristen enhet, var ikke alene om å påpeke at erklæringens skarpe ordbruk hadde skadet de mellomkirkelige relasjoner. «Måten vi presenterte teksten på skapte misforståelser, og det vi nå må gjøre, er å søke å unngå upresise tolkninger,» sa Cassidy.

CATHOLIC HERALD

St. Olav retter

Tidligere biskop av Innsbruck (mannen bak illustrasjonene til artikkelen «Om den 10. ordinære bispesynode» i forrige nr. av St. Olav) heter Reinhold Stecher og ikke Reinhold Schneider, slik det stod i bladet. Riktignok er begge østerrikere, men mens førstnevnte er pensjonert biskop, var sistnevnte en kjent, nå avdød, katolsk forfatter. Kjent også for undertegnede fra langt tilbake, og der lå snaren for den distré redaktør! Takk til professor Kaare Langvik Johannessen ved Germanistisk Institutt som i vennlig brev gjorde oppmerksom på forvekslingen.

UKJ

liturgisk kalender

FEBRUAR

- SØN 10** 5. SØNDAG I DET ALMINNELIGE KIRKEÅR. Jes 58, 7-10; 2 Kor 2, 1-5; Matt 5, 13-16
- Man 11 (*Vår Frue av Lourdes*) 1 Kong 8, 1-7. 9-13; Mark 6, 53-56 (eller minnedagens tekster: Jes 66, 10-14c; Joh 2, 1-11)
- Tir 12 Kong 8, 22-23. 27-30; Mark 7, 1-13
Tidebønn for uke 4
- Ons 13 *Askeonsdag* (faste og abstinens) Joel 2, 12-18; 2 Kor 5, 20-6, 2; Matt 6, 1-6. 16-18
- Tor 14 De hellige Kyrillos og Methodios - Vernehelgener for Europa. Apg 13, 46-49; Luk 10, 1-9
- Fre 15 Jes 58, 1-9a; Matt 9, 14-15
- Lør 16 Jes 58, 9b-14; Luk 5, 27-32
Tidebønn for uke 1
- SØN 17** 1. SØNDAG I FASTEN. 1 Mos 2, 7-9. 3, 1-7; Rom 5, 12-19 (eller 5, 12. 17-19); Matt 4, 1-11
- Man 18 3 Mos 19, 1-2. 11-18; Matt 25, 31-46
- Tir 19 Jes 55, 10-11; Matt 6, 7-15
- Ons 20 Jona 3, 1-10; Luk 11, 29-32
- Tor 21 Est 14, 1. 3-5. 12-14; Matt 7, 7-12
- Fre 22 Apostelen Peters stol. 1 Pet 5, 1-4; Matt 16, 13-19
- Lør 23 5 Mos 26, 16-19; Matt 5, 43-48
Tidebønn for uke 2
- SØN 24** 2. SØNDAG I FASTEN. 1

Mos 12, 1-4a; 2 Tim 1, 8b-10; Matt 17, 1-9

- Man 25 Dan 9, 4b-10; Luk 6, 36-38
- Tir 26 Jes 1, 10. 16-20; Matt 23, 1-12
- Ons 27 Jer 18, 18-20; Matt 20, 17-28
- Tor 28 Jer 17, 5-10; Luk 16, 19-31

MARS

- Fre 1 1 Mos 37, 3-4. 12-13a. 17b-28; Matt 21, 33-43. 45-46
- Lør 2 Mik 7, 14-15. 18-20; Luk 15, 1-3. 11-32
Tidebønn for uke 3
- SØN 3** 3. SØNDAG I FASTEN. 2 Mos 17, 3-7; Rom 5, 1-2. 5-8; Joh 4, 5-42 eller 5-15. 19b-26. 39a. 40-42
- Man 4 2 Kong 5, 1-15a; Luk 4, 24-30
- Tir 5 Dan 3, 25. 34-43; Matt 18, 21-35
- Ons 6 5 Mos 4, 1. 5-9; Matt 5, 17-19
- Tor 7 Jer 7, 23-28; Luk 11, 14-23
- Fre 8 Hos 14, 2-10; Mark 12, 28b-34
- Lør 9 Hos 6, 1-6; Luk 18, 9-14
Tidebønn for uke 4
- SØN 10** 4. SØNDAG I FASTEN. 1 Sam 16, 1b. 6-7. 10-13a; Ef 5, 8-14; Joh 9, 1-41 eller 9, 1. 6-9. 13-17. 34-38
- Man 11 Jes 65, 17-21; Joh 4, 43-54
- Tir 12 Esek 47, 1-9. 12; Joh 5, 1-16

Ons 13 Jes 49, 8-15; Joh 5, 17-30

Tor 14 2 Mos 32, 7-14; Joh 5, 31-47

Fre 15 Visd 2, 1a. 12-22; Joh 7, 1-2. 10. 25-30

Lør 16 Jer 11, 18-20; Joh 7, 40-53
Tidebønn for uke 1

SØN 17 5. SØNDAG I FASTEN. Esek 37, 12b-14; Rom 8, 8-11; Joh 11, 1-45 (korte: 3-7. 17. 20-27. 33b-45)

Man 18 Dan 13, 1-9. 15-17. 19-30. 33-62 eller 41c-63; Joh 8, 1-11

Pavens bønneintensjoner i mars

At kristne organisasjoner og grupper engasjert i sosialt arbeid, må være vitner for kjærlighetens evangelium

At Afrikas folk må ta imot evangeliets budskap om sannhet og kjærlighet og arbeide aktivt for forsoning og solidaritet

REDAKSJON: Unni Klepper, Joynt (ansvarshavende redaktør),
Olav Egil Aune, May-Lisbeth Myrhaug, Brynjulv Norheim

FASTE MEDARBEIDERE: Bernt Eidsvig, Liv Greni, Gunnel Vallquist

REDAKSJONSRAAD: Liv Bliksrud, Petter Bruce, Tove Bull,
Arne Fjeld o.p, Nils Heyerdahl, Ingrid Joys, Susanne Kjekshus Koch,
Pål Kolstø, Egil Mogstad, Else-Britt Nilsen o.p.

REDAKSJONENS ADRESSE: Akersveien 16, 0177 Oslo. Tlf.: 23 21 95 48 (redaksjonen)/
23 31 95 00 (ekspedisjon og adresseforandring). Fax.: 23 21 95 43. E-post: tidsskriftet@katolsk.no

ABONNEMENT: Årsabonnement kr. 220,- (Norge)/ kr. 230,- (øvrige europeiske land)/
kr. 250,- (andre verdensdeler). Bankgiro: 6022.20.13073

Design: Roger Jensen. Trykk: Viking Grafisk Digital AS

**St.
OLAV**

BOKHANDEL A.S

AKERSVEIEN 14, 0177 OSLO
TLF. 23 21 95 55 FAX. 22 36 02 63

NYTT FRA BOKHYLLEN:

HELMUT JASCHE:
"Jesus, mystikeren"
St. Olav Forlag, Hft. Kr. 230,-

JOSEPH KARDINAL
RATZINGER:
"Liturgiens Ånd" En innføring.
St. Olav Forlag, Hft. KR. 230,-

GEOFFREY CHAUCER:
Canterbury-fortellingene
I utdrag.
Gjendiktet av Arthur O.
Sandved.
Asheoug. Ib. Kr. 320,-

ROMANO GUARDINI:
"Om hellige tegn "
St. Olav Forlag. Ib.Kr. 198,-

GODE TILBUD:

HILDEGARD AV BINGENS
ÖRTABOK. Förebygg och hela.
Cordia. Ib. Kr. 139,-

KAREN ARMSTRONG:
"Historien om Jerusalem. En
stad - Tre religioner."
Forum. Ib.Kr. 98,-

HANS BIEDERMANN:
SYMBOLLEXIKONET.
Forum. Ib. Kr. 180,-

ÅPNINGSTIDER:
10 - 17 (10 - 14)

VI SENDER OVER HELE LANDET
e-post: bokhandel@katolsk.no

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Vi må i alle fall ta denne lærdom fra jorden,
at det store må gjøre rom for det lille,
slik jorden drar til seg selv den minste stein.
Slik hele planetsystemet
hviler på det enkleste mønster.

Slik katedraler byttet ut kryssdragere og pilarer
med en enkel bue,
må kirken en dag gi opp
hundrevis av perfekte sirkler
for den enkle, blassfemiske elipsen.

I feiltagelsen begynner sannheten.
Jeg tilbragte livet i sta beregning
for å bevise en solsentrert himmel. I årevis
var min tanke en ball som sirklet rundt et hulls kurve,
men jeg trodde jeg kunne finne en ligning enkel nok
til å bevege jorden.
I tjueto år lette jeg etter forholdstall –
i planetens størrelser, i avstander i solsystemet
og baners lengder – til Gud hvisket:
mål ikke fra jorden men fra solen.
Og himmelen åpnet seg.

Utdrag fra diktet «En lærdom fra jorden» -
fra samlingen *Gruvedammen* av Anne Michaels,
gjendiktet av Hanne Bramness (Solum Forlag 2001)

Redaksjon

Linn Klepper Jøyn

Linn Klepper Jøyn

Linn Klepper Jøyn

Linn Klepper Jøyn